Nr. 100. **Wiljandis**, esmaspäewal 22. detsembril (4. jaan. 1909.) 1908. **III. aastakäik.**

Ilmub **kaks korda** nädalas: **esmaspäewal** ja **neljapäewal**.

Toimetuse adress: „Rahwalehe" toimetusele, Wiljandis; Wene tänaw. [illegible]

Talitus on awatud äripäewadel kella 8 hom. kuni kella 7 õhtu, pühapäewadel kella 1 kuni kella 4 p. l.

Toimetaja kõnetunnid: kella 11—1 lõunal.

Rahwaleht

Politika, majanduse ja kirjanduse ajaleht.

Tellimise hind:
Aastas postiga 3 r. 50 k., postita 2 r. 80 k.
½ „ „ 1 „ 80 „ „ 1 „ 45 „
Kuus „ 30 „ „ 25 „
Wäljamaale: aastas 5 rbl., pooles aastas 2 r. 50 k.
Adressi muutmine maksab 10 kop.
Kuulutuste petit-rea ruum maksab 5 kop., lehe esiotsas 15 kop.
Tellimiste wastuwõtjad saawad 7½%, kuulutuste wastuwõtjad 20%.
Üksik nummer maksab 3 kop.

Jõulud ukse ees!

See on rõõmus hüüd wäsinud ja tülpinud ilmale. Tänane elu ei ole tõesti mitte kerge. Harilik wõitlemine elu eest on uue aja kulturailmas juba iseenesest raske, kui ennast ja omakseid tahad wee pääl hoida ja jõudumööda ka kui haritud inimene oma pisemas ehk suuremas tööringis midagi üleüldsuse hääks teha ja kulutada. Tänane aeg elab kiirelt, töötab ja mõtleb, wõistleb ja wõitleb igal tööwäljal terawalt, nii et see, kes jalgade alla ei taha jääda, kõik jõuud pingule peab tõmbama.

See wõitlus teeb juba iseenesest tänase ilma närwiliseks.

Kui siia juurde nüüd weel arukorralised ajad wõtame, meelde tuletame neid raskusi, mis meist igast ühest üksikult ja meie rahwast üleüldiselt üle on käinud: kõik need rahwaelu sügawusest ülespuhkenud tired, laialised lootused, rahutused — ja selle järele lootuste petsalaamine, kokkulangemine, hirmsad karistusesalkade tegewused, sõjawälja-kohtud, sõjaseadus, kangem walwusekord, kus isiku puutumatus muinasjutuks jäi ja igamees kui lind oksa pääl homset päewa ootas ja ootab — siis saab selgesti aru, missuguse nõiduslise helina enesele jõulu rahusõnum tänapäew wõidab . . .

Kiriklikust usulisest seisukohast tõendatakse sagedasti, et tõsist jõulurõõmu ainult need wähesed äramalitsetud maitseda, kes wanas lapselikus meeles Sõna lihakssaamist täht tähelt omaks suudawad wõtta.

Kui lugu nii oleks, siis läheks jõulu rõõm suure hulga inimeste ukse eest mööda.

Kuid jõulud on tänases kulturailmas kui rahu- ja walguse pühad kaugelt laialisema tähenduse saanud, kui neile kitsarinnaline dogma tahab ära määrata. Rendest rõõmustab noor kui wana, wähese ja kõrge hariduse'ga inimene, igaüks oma arusaamise järele. Wäikese lapse rõõm on kõige suurem, ehk tema sagedasti oma mõttearenemises sugugi kõrgemale ei ulata, kui saladuslikult kiilg tõmbawa küünlasära ja wanemate ohwrimeelse armastuse kingituste juurde. Õige usklik inimene tunneb oma moodu jõulu rõõmu, wabamalt mõtleja waatab jõulupühade kui nue ajajärgu sündmuse pääle inimesesoo edenemise ajaloos, kus tõsine inimsus ja armastus ülemaks juhtmõtteks ja eesmärgiks tõsteti.

Kõikide rinda aga soendab see tundmus, et midagi kõrgemat wäikese jõululapsega ilma tulnud on, mis igawene on, mis kaugelt üle käib meie igapäewasest wäikesest murest ja püüdmisest, et see kõrgem meid kõiki ligindab, kokku seob, meile meie ülemat kutset ja elu eesmärki ligi toob ja meid unustada laseb seda, mis kaduw ja mööduminew on.

Niisugust rõõmu ja rahutundmust, mis meile kibedatel aegadel kosutuseks kõigile tarwis läheb, soowime igaleühele tema arusaamise järele eestulewateks jõulupühadeks!

Ühekülgne otsus.

Liiwimaa kindralsuperintendendi aruanne, mille sisuga me wiimastes numbrites lugejaid tutwustasime, maalib rahwa kõlbliisest elust õige tumeda pildi. Kuna aga aruanne mitte üksi kiriklisi ja kõlblisi küsimusi ei puuduta, waid pääröhku just majanduslistele, sotsialiste ja politiliste küsimuste pääle paneb, siis ei saa temast mitte waikides mööda minna. Waimulikkude otsusega, nagu oleks meie rahwa elu **lagunemas** ja **mädanemas** ei wõi me ühel nõuul olla. Meie kinnitame otse selle wastu, et meie rahwas **edeneb**, nii hästi majanduslisell, kui ka waimliselt. Kindralsuperintendendi aruanne on imestamisewäärt ühekülgne.

Et seda tõendada, on tarwis ainult neid alusid ligemalt silmitseda, mille pääle terwe aruanne on põhjendatud. Siin puutub mitu juurt pragu silma.

Aruanne tahab kõige rahwa elu üle **ühest** waatepunktist otsust anda, tahab kõiki eluawaldusi kõlbliselt ja kiriklisest seisukohast hinnata.

Aruanne näeb **igasuses oma maalapi** järele, mis maata inimeste seas ilmsiks tuleb, pitlumist wõõra wara järele ja otsustab, et need inimesed kõlbliselt langemise teel on. Püüetes palgaolusid korraldada, nähtakse ainuüksi peremeeste „isalikule" mõjule wastuhakkamist ja sulaste toorenemist. Sündimiste arwu langemisele otsitakse ainult kõlbluse puudusest põhjendust. Aruanne jääb aga poole tee pääl seisma. Ta wõiks ju niisama suure õigus'ga rahwa kõlblise seisukorra ja usuliku meele üle karjakaswatamise, soode kuiwatamise ehk teiste sarnaste majanduslisie elunähtuste põhjal otsustada.

Ja majanduslisie küsimuste üle kõlbliselt-usuliselt seisukohalt otsustades, näewad aruande kokkuseadjad ainult ikka asja ühte poolt, kuna nad teist waatamise wääriliseks ei pea. Pahandatakse sulaste pääle, et nad peremeeste elu wäljakannatamataks teewad, sulaste elukorda ei puudutata aga mitte ühe sõnagagi. Ja kui peremeeste „majanduslisest kitsikusest" jutt on, siis oleks wõidud wahest ka selle pääle tähendada, missugune mõju siin wäljakannatamata **rendioludel**, suurel orjuste koormal j. t. nähtustel on. Siis oleks tarwis olnud ka meie suurpõllumeeste pääle sõrmega näidata, kuid selle eest hoiab aruanne hoolega ära, ja nii libiseb aruandja teades ehk teadmata usuliselt seisukohalt enam ja enam politilisele.

Waimulikud kaebawad **rahwuslilu** wiha üle, mis eestlased ja lätlased sakslaste wastu awaldawat, kuna sakslaste pool kõik korras leitakse olewat. Läti ja Eesti tööliste wäljatõrjumist Saksa kolonistide läbi, seletatakse kui hädasammu, mis wäljakannatamata rasketel tööoludel tehtud. Et see plaan korda ei läinud, sellest on kiriku ülematel nähtawasti kahju, sest et „nende kolonistide läbi meie maa kiriklikku ollust juurde on wõitnud".

Kirikuskäimise wähenemises nähtakse usuliku meele kadumist. Et aga jutluse kuulamine **jutlusega**, tema **sisu ja koorega** ligidalt üheaduses on ja ei päälwiga just **jutlusepidajate** juures wõib olla, see unustatakse koguni ära. Kodumaal laiemalt liikudes on mõndagi jutlust kuuldud, mis oma tuuma poolest nii lahjad oliwad ja nii wiletsa keelega ette kanti, et mitte kirikuskäijate wähesust, waid nende **rohkuse** üle imestada tuli. Kui weel jutlusi sellest politilisest ja majanduslisest seisukohalt peetakse, mille järele aruanne kokku seatud on, siis on aru saada, et neid koguduse poolt kuulda ei soowita. Kogudusel on wähemalt õigus nõuda, et tema õpetaja erapooletu oleks ja oma hoolealuste hädast aru saada püüaks.

Aruannet lugedes ei saa imestust warjata, kui suur tähtsus siin **kuulujuttudele** on antud. Suur osa tähtsaid otsusi on just niisuguste läbikaalumata, sagedasti wäga kahtlaste juttude pääle rajatud. Walga aruanne tõstab oma koolide pääle rasket süüdistust, et nendes koolipoisid rööwimisi õigeks ja loomulikuks nähtuseks peawad. Mille pääle on see otsus põhjendatud?

Õpetaja kõrwu ulatab jutt, et üks koolipoiss oma ema ees Elwa rööwimist kiitnud ja suurustades juurde lisanud, et „kõik koolipoisid nõnda räägiwad". Kui asi tõesti nii oli, siis oleks wõidud üksi **selle poisi** kohta otsust anda, sest iga arukas inimene teab, kui palju wäärtust poisikeste ütelusel, — „kõik tegiwad" — on. Kuid õpetajal on kohe otsus käes, et tähendatud koolis „kõik" selle poisi sarnased on. Sellest on weel wähe: ta seletab aruandes, et **paljudes teistes koolides** ka sarnane waim walitseb.

Sellelsamal wiisil otsustatakse, et „ükski rahulik inimene sõjaseaduse lõpetamist ei soowi". Sest, waadake, üks wana Kodawere talupeemees oli soowi awaldanud, et iga aasta karistuse-wäesalgad meie kodumaale korda jalale seadma tulekstwad.

Kui mõistetega nii wabalt opereritakse, siis on küll waewalt asja, mida tõendada ei saa, kui selleks aga küllalt hääd tahtmist on. Sellepärast ei ole imestada, kui meie ajakirjanduhirmsaks tondiks seina pääle on maalitud.

Aruande asjalik külg on õige nõrk. Materjalil, mis ta rahwa elu kohta ette toob, on wähe wäärtust. Seda enam tähelepanemist äratab „teadaandmiste" politiline külg. Siit wõib mõista, miks puudulisie tunnistuste pääle põhjendades meie kodumaa elust nii rõhuw kirjeldus tehti. Terwest aruandest käib nagu punane lõng tõendus läbi, et „keegi rahulik inimene sõjaseaduse ärakaotamist ei soowi". Kui politilisel märgukirjal, oli „Liiwimaa kindralsuperintendendi teadaandmistel" tema kokkuseadmise ajal suurtähtsus. Kuid asjad on siisgi natuke teisiti kujunenud, kui aruandes nii mitu kord ülesastuwad „rahulikud elanikud" seda soowisiwad, wanait wagast Kodawere mehest weel kõnelemata.

Nüüd on aruande päätähtsus küll selles, et temas meie suurema osa õpetajate politilised püüded wastu peegelbawad. Ja pilt, mis sääkt peeglist wastu paistab, on selge. Meil ei ole sinna tarwis midagi juurde lisada.

Eesti rahwa tulewik

põleb igal rahwasõbral südame pääl ja ajab teda teesid otsima, kuidas seda kindlustada.

Ajalugu tõendab, et rahwaste tulewikule mitte wanematelt päritud warandused tarwilikku kindlust ei paku, waid isiklikult kogutud waimuomadused: **haridus ja kõlblus**.

Haridus päästab rahwahinges uinuwad loomisewäed wallale ja rikastab neid rohke sigitusewõimuga, kõlblus hoiab neid loomisewägesid õiges waos ja juhib elu kõrgete sihtide poole.

Eesti rahwa keskel on kanget igatsust ja tungi hariduse poole märgata. Ke koolid ei mahuta kaugelt mitte kõiki õpihimulisi ära. Iga õpeaasta algusel pöörawad sadanded lapsed kurwalt koju, sest et nad kooli sisse ei pääse. Tartu, Riia, Peterburi ja Moskwa ülikoolides kaswab Eesti soost õpilaste arw silmanähtawalt. Eriteaduste- ja kunsti-õpeasutuste ukse taga koputawad aastaastalt arwukamad hulgad. See nähtus äratab lootust ja tõotab palju.

Õppimise himuga ei käi õppijate **waranduslinе seisukord** kuidagi mitte käsikäes, ega ei pea sammu. „Siit hakkab salu häwima."

Harwa leidub neid, kes wanemate kulul külluses elawad, nii et nemad oma jõudu ja aega terwelt teadustele ja kunstidele wõiwad pühendada, mistarwis neid kõrgematesse õpeasutustesse saadeti. On ju ka ikka alles harilik nähtus, et jõukamate wanemate lapsed, kes ülikooli haridusega perekondadest, suurmaapidajate mõisatest ja suurkaupmeeste majadest tulewad, enne ammu oma rahwale selja on pöörnud ja oma weresugulastest ülikoolis midagi ei taha teada. Nii jääb meile õieti wäikene salgakene noori inimesi järele, kes lahedasti ja ilma mureta wõiwad elada ja seda maitsta, mida kõrgem õpeasutus ja tema ümbrus pakub.

Rohkem juba leidub niisugusid, kes kõhnakiralt omaga läbi ajawad, kui nemad wiimse kui kopika söögi, riiete ja õperaha tasumise pääle kulutawad ja sääljuures kokkuhoidlikult iga kopikat enne kümme korda peos weeretawad, kui nad tema wälja annawad. Mis noori inimesi muidu haridusеs kerge tiiwalöögiga edasi kannaks: kunsti-lõbu, raamatud, perekondlik läbikäimine, — see jääb temale enam-wähem kättesaamata paleuseks, sest see nõuab kulu, mida noor inimene enesele ei tohi lubada. Juba siit algab tema kõlbulises edenemises tühi koht ja õudne wahe, mis mitte kõige paremat ei tõota. Loodus ei salli tühja kohta: Ei suudeta seda loomulikul wiisil ja olude kõrgusel täita, siis astutakse madalamasse, mis aga astujat ühtlasi madalaks ja alatuks teeb.

Hulgad heitlewad aga **laus-puudusega**. Wähesed eratunnid, mille eest uskumata madalat tasu antakse — iseäranis Tartus — hoiawad hinge sees, aga raiskawad seda enam kallist õppimiseaega ja rikuwad weel kallimat terwist, mida pärast ükski

„Rättsepp hädas".

W. Harde jutustus. Eesti keelde J. P.

Kas on weel meie ajal õnnelikka inimesi, kes oma saatusega rahul on? Muidugi on. Seda olen minagi — „atstahkus" rättseppmeister Bogdan Hempel ja minu naene Sinaida, sündinud Rünebush. Jah, meie wõime julgesti endid õnnelikkude inimeste hulka lugeda.

Noorel põlwel näitas minule alati, et elus halwemat aega ei wõi olla, kui see, kus inimene wanaks hakkab minema ja ta enam tööd tegema ei kõlba. Seda aega kartsin ma alati. Aga ometi läks hoopis teisiti. Oma memmega aia waikses nurgas istudes ja magusat kohwi omatehtud maitsewa saia kõrwale juues, olen ma mitu korda oma naesele ütelnud:

„Kas pole tõsi, naesuke, meil on wäga hää elada? Kui selle pääle mõtelda, et nüüdsama hiljuti alles terwed päewad otsa laua pääl pidin istuma ja näljaste krossida pärast wanu kuubesid ja püksa parandama."

„Ja, wõib olla, oleksid niisama edasi pidanud töötama, kui meile mitte taewast ootamata pärandus sülle ei oleks langenud ja meie wanu päiwi muretaks teinud."

Ja, meil on tõesti wäga hää elada. Ehk meie küll mõlemad juba wanad oleme, hallikš ja paksuks oleme läinud paksemaks, kui seda meie seisusest inimeste juures harwa ette tuleb, on meil ometi nüüd kõik mured tundmata. Kui ma Sinaidakese omale naeseks wõtsin, olime meie mõlemad muidugi nooredd, ilusad ja sirged, nagu laewa mastid, ja abielusgi olles jäime meie kaua niisugusteks, sest et meil mitte alati nii palju jõudu ei olnud, et kõhud hästi täis süüa. Sellepärast aga laseme nüüd endil mõnu tunda. Mina käin klubis, aga minu naesel on oma trobikond naesterahwaid sõpradeks, kelleta ta elada ei saa.

Õhtuti istume meie sagedasti kahekesi. Tema teeb näputööd, mina loen temale jälle ajalehest ette.

„Sinaidake," ütlen ma temale, — „missugune hirmus rahwas nüüdsel ajal ilmas on! Pea wargused, pea jälle tapmised. Nääd — päris meie lähedal kohe. Päris paha hakkab, kui niisuguseid asju loed. Hää, et meil hästi korraldatud politsei on, kelle pääle usaldades rahul kult magada wõime."

Mina olin elnaeg wirk tööline ja ei sallinud pooleni päewani magamist. Olen harjunud wara magama heitma, aga selle juures päikese tõusu ajal üles tõusma. Minu naene aga hakkas wanemaks minnes kauem pehme aseme pääl unistamist armastama, nii et ma hommikused jalutuskäigud alati üksinda pean tegema. Õigust ütelda ei ole mul ka selle wastu mitte midagi, sest et ma hommikuti palju kõneleda ei armasta, waid parema meelega kõiki asju järele mõtlen ja waatlen.

Kui ilus on maailm päikese tõusu ajal! Hommiku wara tühje uulitsaid mööda kõndides lähen ma nii rõõmsaks, nii kergeks, et ma kas wõi nooremehe moodi naljatama ja rumalusi tegema walmis olen. Aga — Jumal anna andeks! — nii kaugele ei lase ma ennast kunagi minna. Ma jalutan nagu auumees kunagi, ja pööran alati õigel ajal kodu. Huwitusega silmitsen ma tühise saagi pärast riiblejaid warblasi ja waatlen hää meelega puhtaid, meeldiwalt riides olewaid teenijaid tütarlapsi, kes pagari juurest piimapoodi jne. jooksewad. Mõnikord luban ma enesele nii palju, et nendega juttu hakkan westma, ja naljatama, muidugi ainult isalikul lahkel toonil, oma seisuse kõrguselt, ja olen südamest rõõmus, kui ma neid naerma ja hiilgawaid hambaid näitama jõuan ajada. Kas pole tõsi, see on ju täiesti ilmasüüta lõbu? Aga sellegipärast ei kõnele ma Sinaidale sellest kunagi. Mis jaoks temal sellest tarwis teada on?

Hiljuti alles ütles Sinaida minule:

„Kas tead midagi? Warsti on ju minu sündimisepäew. Sa teeksid minule suurt häädmeelt, kui sa ennast üles lasksid wõtta ja minule oma pildi kingiksid."

Ma täidan alati kõige suurema häämeelega oma armsa Sinaida igat tahtmist, aga ennast üles wõtta — ei! Mitte millegi hinna eest!

„Jäta, minu armas," ütlen ma, — „ja wõid niisama iga päew minu wana krimpsus näolappi silmitseda, ja lapsi meil ei ole. Kellegile ei ole tarwis teda mälestuseks jätta. See oleks siis päris ilmaaegu. Aga kui mina enne sind ära suren, siis jääb sinule ometi minu pilt, mis juba siis maaliti, kui ma alles noor olin, seda wõid sa ju siis waadata. Mis sulle enam tarwis on?"

Asi on nii, et minul päewapiltidega sugugi õnne ei ole. Kaks aastat tagasi läksin ma kord päewapildniku juurde. „Teil on tore, iseloomuline pää," ütles kunstnik ja seadis mind istuma, mille juures ta minu pää ja kukla iseäralise raua sisse litsus ja hästi naerulise näo käskis teha.

Mõne päewa pärast oli päewapilt walmis. Aga Issand, mis pilt see oli! Keegi röövel, kellegi sunnitöölise inetu nägu, kelle pilt kurjategijate albumi jaoks on wõetud, aga mitte mina. Mina tõrkusin muidugi niisugust ilulust wastu wõtmast, kuid päewapiltnik hakkas wastu waidlema, ütles minule isegi rumalusi, ja et mitte tühja asja pärast tülli minna, maksin raha ära, wõtsin pildi ja läksin. Aga oma naesele ma seda pilti ei näidanud, waid wiskasin ta otsekohe küdewasse ahju.

„Ei," ütlesin ma, — „ei! Parem ära seda nõuagi. Minu nägu on niisuguste seast, mis ilusasti wälja ei tule. Lähme parem sel päewal teatrisse."

Sinaidake oli sellega nõuus.

Järgmisel hommikul läksin ma jälle oma harilikule jalutusekäigule, ja siin juhtusgi minuga see õnnetus, mis ma teile praegu jutustada tahan. See juhtumine ei jäänud mitte saladuseks, mis seda kurwem on, et ma suure lolluse ära tegin.

Nii siis, rahuliku südamega lähenen ma oma jalutusekäigu eesmärgile, linna puiestikku, kui ma korraga enese taga imelikku müra kuulen. Ma pööran ümber ja näen hirmunud noormeest enda poole jooksewat. Kaenla all on tal suur komps ja ta waatab kartlikult enese ümber.

See näib minule kahtlane olewat. Ma jään seisma ja ootan. Nüüd ilmub nurga tagast linnawaht wälja. Kompsuga noormeest jooksmas nähes, tõmbab ta ruttu palituhõlmad üles ja, käega mõõka kinni hoides, hakkab temale järele jooksma. Pääle linnawahi ilmuwad weel kaks kuju nähtawale, meeldiw köögitüdruk kõwaks tärgeldatud undrukuga, kes ka tagaajamisest osa wõtab, ja selle järele keegi moodsalt riides nooreherra, kes tuliselt kepiga õhus keerutab ja ilusale köögitüdrukule järele katsub jõuda.

„See on waras!" mõtlesin ma, ja et ma hää kodanik olen, kes alati walmis on õigusega käsikäes käima ja walitsust igas hääs asjas toetama, sean ennast kelmile risti tee pääle ette, et linnawahile kinniwõtmist kergitada.

„Niisugusest kõhetust jõmpsikast ei ole mitte raske jagu saada!" mõtlen ma ja haaran temal käiksest kinni.

„Eest ära!" hüüab see ennast lahti rabeledes.

Kuid mina ei lase teda mitte lahti.

„Oota sa hulgus!" kisendan mina juba hingeldades ja märkan hirmuga, et ta minust ometi palju kõwem on. — „Appi! . . . . Kardawoi! . . ."

Nüüd hakkab noormees suure häälega naerma.

„Laske mind lahti, ma palun. See on ju ainult nali."

„Wõi nali? Ilus nali!" wastan mina waewalt hingates ja katsun teda weel kõwemini kinni hoida. — Jumal tänatud! linnawaht ja teised on juba lähedal ja on warsti minul abiks.

Korraga tunnen ma kõwa jalahoopi wastu kõhtu ja ma lendan kukerpalli torude tarwis kaewatud kraawi. Kui ma säält jälle wälja olin roninud, oli masuurik juba kaugel ja nõen weel ainult temale järelejooksjat linnawahti. Aga ilus punapõskeline köögitüdruk seisab naeratawal näol minu kõrwal ja küsib:

„Egas teie haiget ei saanud, herra?"

„Ei," ütlen mina ja katsun käega oma kontisid, — „nagu näha, olen ma terwe ja wigastamata. Aga mul on wäga kahju, et ma noormeest mitte kinni ei suutnud hoida. Ta warastas muidugi teilt, armsake?"

Wastuse asemel hakkas ta suure häälega naerma, mis mind wäga imestama pani. Mis minu küsimises siis nii imelikku oli? Selle aja sees wõttis ta minu mahakukkunud mütsi üles ja aitas mul riiete küljest tolmu ära kloppida.

Terwe eluaeg olen ma daamede wastu wäga aupaklik olnud, sellepärast tänan ma teda üles näidatud abi eest südamlikult ja näpistan teda — muidugi ainult isaliku õrnusega — punasest põsest. Selle juures waatan ma tahtmatalt ringi, kas mitte minu wanaeit ligidal ei juhtu olema, ehk ma küll wäga hästi tean, et see wõimatu on.

Ilus tütarlaps ei saa minu wastu sugugi pahaseks, waid hakkab weel rõõmsamalt naerma.

„Nüüd aga on mul aeg ka juba minna," ütleb tema korraga, tõmbab undruku saba üles ja pistab teistele järele.

(Järgneb)

Jõulu õhtul.

Ilm uinub jõulu rahu süles,
Puud hõbe ehtes seisawad;
Nad waat'wad tähte poole üles —
Sääl taewa wäed hõiskawad. . .

Kuu kuldne kuma ilma ruumis
Ja särawate tähte wöö,
Õrn kella heli kaugel tornis —
Need ütlewad: ju tulnud öö,

Kus taewad maaga ühinewad
Ja Jumal inimeseks saab.
Nüüd surm ja walu wärisewad,
Uus elu päike loitma lööb. . .

See päike on, mis karjastele
Ju muiste säras Betlemmas;
Ta täna ilul tõuseb meile
Ja tahab paista südames.

Sest tere tund täis püha rahu,
Täis mõistatuslist õnne und!
Su suurus ei mu rindu mahu, —
Sa oled säraw elu sund. . .

A. Mõtt.

Seda ja teist.

„Taewa poeg." „Daily Mailile" teatatakse Tientsinist, et selle järel kui prints Puui keisriks wälja oli kuulutatud, koja kombed tema emale mitte enam ei lubanud poja kõrgele seisukohale läheneda. Laps karjus muidugi päewad otsa, kuni amm toodi, kes teda üles oli kaswatanud. Aga ka sel ei läinud korda „taewa poega" rahustada ja ta tappis ennast ise keisri eestoas ära.

Huwitaw nähtus lindude elust. Kadripäewa ajal nägin oma kodu toplis paari musti-rästaid, kes rõõmsasti wana remmelga ümber lendasiwad. Aastat kolm tagasi, kui jaanuari-kuul ligi 30° külma oli, leidsin sellesama wana õõnsa remmelga alt musta-rästa surnult. Wist oli linnuke puu õõnsusesse omale talwekorteri walinud, kuid armuta külm häwitas tema elu.

Jenny.

*

Mõrdsalt. Noor naene: „Kui meie aasta eest siin pingi pääl üksteist fundlesime, walitses ümberringi weel täielik pimedus. Nüüd särab kõik elektri-tuledes."

Mees: „Ja — ja, hääd sissefeaded tulewad ikka liig hilja."

wõim enam ei saa parandada. *Oma õppimise* pääle wõetakse hiline öö appi, kus paremad keha- ja waimu-jõuud juba ammu leiwateenistuses ära on wäsitatud. *Oma õppimine* sünnib hoolimata terwise ja närwide kulul. Kehw ja korratu toitmine ei too raisatud jõudu enam tagasi. Keha lööb kidumа. Ülikooli ajast päritud haigused on meil palju lootusrikast noortrahwast warakult wiludasse hauda wiinud. Korter wõetakse, kus kõige odawam, seega muidugi kõige halwem on. Läbi käidakse nendega, kellel elu wastu nõudasama kõige alandlikumad nõudmised on. Seltskonda ei wõi walida, waid wõta, mis saadawal, igakord mitte seda, mis noort inimest ühes kõrgemale tõmbab, puhtamasse õhusse, waid ennem, mis allapoole sikutab. Nii maksawad mitu oma kõrgemat haridust ja eluettewalmistust kehalise wastupidawuse kaotusega, tahtmise kidumusega ja kõlbuliste waadete lõdwendamisega. Higiwaewaga kättepüütud haridus ulatab waewalt, et pärastises elus *leiba teeniba*, aga ei ulata mitte seks, et *kogutud warast ka weel oma rahwale jagaba*.

Palju kaebatakse meil, et Eesti rahwa koolitatud tütred ja pojad sellest kännust suurt ei hooli, kes neid kannud, ja seda pinda ei kosuta, mis neid toitnud. Aga kas ei peaks enne kaebatama, et see känd nende wastu kalk ja aher olnud ja see pind neid sagedasti nälga laskis tunda, ja kui mitte otse nälga, siis ometi walust puudust?

Kas tohime meie rohkem tahta lõigata, kui oleme külwanud? —

Keda meie seast elulaened kõrgemale on kandnud ehk keda õnn koguni kullamaa randa weeretanud ja kes aidata jõuaksiwad, põikewad hädahüüete eest kõrwale. „Kellel warandust ei ole ise oma last koolitada, see jätku ta koju adra taha ehk sõnnikut laotama.“

Juba kerkiwad ühe Wene würstliku ajalehetoimetaja (Meshtsherski) kuulsad „köögitüdruku pojad“ ja „õmblejate tütred“ ka meie waatepiirile.

Küsida tahaksime ainult, miks need südameta ütlejad mitte ise ei ole adra taha ja sõnnikuhargi juurde jäänud?

Meie jätame need ülduse wahetegemised ja ihnuse wabandused teiste kõrgeseisuseliste rahwaste hooleks ja waatame, mis *neil* teha tuleb, kel kõigil esiwanemad alles pärispõlwes wintslesiwad ja kelle isad teoorjuse rabaseleiba sõiwad. Neist tohib ikka ennem arwata, et neil arusaamist ja osawõtmist on, kui nende südame ja kukru külge koputatakse ja kehwale noorsoole toetust palutakse. *Kes ise kehwusest ja puudusest tulewad*, need teawad selle kibedust ja ei wõi rahuga päält waadata, kui meie rahwa tulewik puudusega heitleb. On need kehwusest ja puudusest tulejad weel kõrgema hariduse osalisteks saanud, siis sirutawad nemad kindlasti neile käe wastu, kes nõndasamuti pimedusest walguse poole tungiwad. Ja kui suured hulgad Eesti õppiwa noorsooga halkaksiwad kaasa tundma, siis wõiks palju häda kustutada ja palju loomulikku andi edenemisele juhatada.

Et selleks mitte kõrget haridust ja ülewoolawat rikkust tarwis ei ole, näitab D ja S. *Bergmanni Abiraha asutamine Eesti õppiwa noorsoo toetuseks*. Mees, kes alles nekrudipõlwes algharidusе ametega tuttawaks sai ja kes parema poole elueast raskes kroonuteenistuses ilma palgata orjas, paneb siisgi kumekibeme weerema, mis kaswab ja edasi weeredes ikka uusi, seni liikumata ja puutumata lademeid ühes kisub. Sellest tekkib wiimaks ojakene, mis alt orgusid niisutab ja kosutab.

Iseenesest suur see Bergmanni kapital ei olnud: ainult witssada rubla. Tükike raha kah, aga 500 rubla protsendid teewad ikka paljalt 25 rubla aastas wälja. Sellega ei saa mitte palju ära teha. Aga selle wäikse, kuid siisgi eduka iwa ja tuuma ümber on teisi ettewõtteid kogunenud, mis nendesamade sihtide poole püüawad. Mõjukam ja tuntawam neist on *Uueaasta õnnesoowide lunastuse korjandus*, mõjukam ja tuntawam sellepoolest, et tema tulekuid mitte hoiukassades ei kapitaliserita, waid *otsekohe abitarwitajate kätte jagatakse*, kus nad kõige kõrgemaid kasusid kannawad.

1908. Uueaasta õnnesoowide raha tuli sisse 749 rubla 15kop. Peale selle tuli weel eelolewa aasta arwel 14 rbl. 1 kop. juurde. See on enam kui ial enne.

Sellest rahast oliwad kinkijad ise 86 rubla 70 kopikat ära määranud, kuidas teda tarwitada tuleb. Selle järele jagas „Bergmanni Abiraha“ walitsus järgmiselt ilma protsendita pikema ja lühema aja laenu kujul:

1.	„Tartu Eesti Üliõpilaste Seltsi“ kaudu	110 rubla.
2.	Üliõpilaste seltsi „Ühenduse“ kaudu	75 „
3.	„Fraternitas Estica“ kaudu	40 „
4.	„Vironia“ kaudu Riias	80 „
5.	„Laene“	30 „
6.	„Peterburi Eesti Üliõplaste Seltsi“ kaudu	115 „
	Kokku	450 rbl.

Pääle selle saiwad abi otseteel „B. A.“ walitsuse määrusel:

1.	Üks aiatöö-kooli õpilane Saksamaal	50 „
2.	Üks Helsingi ülikooli õpilane Soomes	30 „
3.	Üks Helsingi ülikooli õpilane Soomes	100 „
4.	Üks Tartu üliõpilane	25 „
5.	Üks kunstikooli õpilane Peterburis	25 „
6.	Üks elektri-insenеride instituti õpilane Saksamaal	75 „
	Kokku	305 rbl.

Nõnda kõik kokku 755 rbl. Jagamata jäi 8 rbl. 16 kop.

Ainult osa abitahtjaid on abi ka saanud, oli see abi wahel ka wäikene; teiste soowid on Abiraha walitsus tähele panemata pidanud jätma, sagedasti wäge raske südamega, sest toetust oleks tungiwalt waja läinud. Wahel on teisi teesid leitud, kui rahaabi: mõnele abitarwitajale on *tööd muretsetud*, mõne'e koht, mõnele *maksuta lõunasöök*. Just wiimast toetuswiisi soowitab Abiraha walitsus öieti laialiselt tarwitusele wõtta. Suuremas majatalituses ei tähendaks üks suu rohkem söögilaual mitte palju, ei nõua iseäralist waewa. Ja ometi oleks maksuta korralik lõunasöök kehwale üliõpilasele palju enam, kui mõni rublake toetusraha. Hulk meie üliõpilastest saab sooja, toitwat lõunasööki harwa näha, s. o. kui raha juhtub olema. Just puuduline toitmine aga jätab sügawamaid, tumedamaid jälgi terweks eluks järele, kui ükski teine puudus nooreѕ eas. Pääle muu awab waba lõunasöök ebasipüüdwale noorele inimesele wähemalt *ühe* perekonna uksed, kus ta sisse ja wälja wõib käia. Wististi on meie perekondadesse sedawõrd õrnust ja takti kaswanud, et keegi abisaajat märgata ei lase, nagu oleks tema armuleiwa sööja. —

(Pooleli.)

Laiuse õpetaja walimise puhul.

Laiuse kirikukonwent oli 18. detsembril neljandat korda õpetaja walimise asjus koos. 27 hääleõiguslisest liikmest puudusiwad kaks rüütlimõisa asemikku. Hääletamise alla tuliwad minewal koosolekul ülesseatud ja proowijutlusele kutsutud kandidadid: cand. theol. J. *Kõpp* Pärnust ja õp. *Adamson* Peterburist. Esimene sai 17 häält poolt ja 8 häält wastu; teine 9 häält poolt ja 16 häält wastu. Seega on Eesti koguduse soojem soow täide läinud ja soowitud kandidat J. *Kõpp Laiuse õpetajaks walitud*.

Laiuse õpetaja walimise lugu on paremini lõpnud, kui ta algas.

Nagu näha, on isegi mõisnikkude hulgast, kes esiti suure hoolimatusega koguduse soowide kiuste Saksa kandidati läbi wiia katsusiwad, mõned oma hääled nüüd J. Kõpp'ule andnud.

Muidugi ei oleks seda mitte sündinud, kui mitte kogudubuse asemikud kui rauda ühesmeeles üles ei oleks astunud, et koguduse etteotsa meest saada, kes tõesti oma ülesande kõrgusel. Laiuse mehed on näidanud, et neil selgroogu ja wisadust on, oma mõtete eest wõitlust pidada. Siit wõidakse teisalgi õppida. Mehine õigusenõudmine jõuab kaugemale kui orjaline leigus.

Ühtlasi ei taha meie mitte salata, kuidas see hääd mõju awaldab, et wähemalt mõni Saksa mõisnikkude hulgast koguduse asemikkude õigetele nõudmistele wastu on püüdnud tulla.

Mis walitud mehe isikusse puutub, siis wõime oma tundmise järele kindlasti ütelda, et Laiuse kogudus õpetaja saab, kes mitte ainult sellega ei lepi, et koguduse usuelu piirides liikuda, waid ühtlasi kõigesti hingest tööd saab tegema, et *rahwa hariduseelu* tõsta.

Seks õnne ja jõudu!

Politika ringwaatus.

Lõuna-Italia maawärisemine.

Messina linn on nagu maa päält ära pühitud ja mitu wähemat linna on häwitatud.

Lõuna-Italios on õnnetus olnud, nagu neid maailmas ainult harwa ette tuleb. Esmaspäewa 15. detsembri hommikul on maawärisemine mitu Messina wäina lähedal olewat linna purustanud ja kümnete tuhandete, wõib olla enam kui saja tuhanda inimese elu lõpetanud. Sitsilia saare teine linn, Messina, üks paremateѕt ja suurematest Italia sadama- ja kaubalinnadest, kus üle 150 tuhande inimese elasiwad, on suurelt jaolt otsa saanud, ja tema wastu, teisel pool wäina, Italia mannermaa lõuna-lääne otsas olewast Reggiost, arwata Tartu suurusest prowintsipäälinnast, ei ole ka enam palju järele jäänud. Niisamuti on wäikestest Kalabria linnakestest, mis Reggiost natuke põhjapool on, paljud häwitatud. Lein on nüüd terwes Italias suur ja terwest maailmast woolab sinna kaastundmuse-awaldusi kokku.

Allpool awaldame telegrammid, mis õnnetusest lähemalt jutustawad.

Palermos, 17. dets. — Eila õhtu jõudis Messina prefekti poolt esimene telegramm siia. Tema ütleb, **et õnnetus suurem on, kui seda ette kujutada osatakse**, Messina on täiesti häwitatud. Kümned tuhandeid inimesi on otsa saanud. Wõimatu on seda hirmu kirjeldada, mis rahwal nüüd on. Abi ei ole nii palju kui tarwis wõimalik anda. Waja on iseäralisi abinõuusid tarwitusele wõtta, waja on ka toiduaineid muretseda. Tuli on juba kustutatud. 16. detsembril kell pool 8 õhtul oli siin uut maa-alust tõuget tunda, mis kaua ei kestnud. Rahwas on hirmul. Reisijad, kes üle wäina on käinud, teatawad hirmsatest sündmustest. Õnnetus on kirjeldamata suur. San-Giovanni, Reggio, Scilla, Camitello linnast ja mitmest teisest ei ole enam muud järel kui rusude hunikud.

Roomas, 17. dets. Üks Gerace Marinosse jõudnud ohwitser teatab: Reggio on häwitatud. Surnute arw on wäga suur. Messinas olewad Wene ja Inglise sõjalaewad saatsiwad omad mehed maale, et õnnetutele abi anda. Laewad on haigemajadeks tehtud. Melito linna prefekt ja Reggio maal olewa Lazzero jaama ülem palusiwad telegrafi teel Catanzaro prefekti, et ta surnute matjaid saadaks.

„Tribuna“ sõnumisaatja on miinilaewa „Sappho“ ohwitseridega kõnelenud, kes maawärisemise ajal Messinas on olnud. Ohwitserid teatasiwad: Kell pool 6 hommikul hakkas meri kangesti laenetama, laewadel oli wapustust tunda, tuli hirmus suur laene, mis linna tungis, kalbab ära lõhkus ja ka mõnele laewale kahju tegi. Austria laew „Andrassi“ läks puruks. Inglise laewamehed päästsiwad ühest põlewast majast ühe perekonna, wiis inimest ära. Wangid, kes wangikojast põgenenud oliwad, riisusiwad pankasid ja teisi asutusi.

Edasi teatatakse: Reggios puhkab rusuhunikute all mitu sada soldatit. Ka palju politseinikka on surma ja haawata saanud. **Palmi linnas on 16. detsembri õhtuni 800 surnukeha rusude alt wälja kistud. Karbetakse, et weel 400 surnukeha rusude all on. Bagnara linnas arwatakse 1000 inimest otsa saanud olewat.** Peaagu kõik majad on sääl purustatud. Reggio prefekt, kes Gerace Marinosse on jõudnud, teatab: **Linn on peaaegu täiesti häwitatud, surnuid on sääl üle 1000.** Purustatud on pääle muu ka linnawalitsuse maja ja teised awalikud majad. Ka mitmel kohal Reggio prowintsis on kahju hirmus.

Catanias, 17. dets. Üks elusse jäänud Messina elanikkudest, kes siia on jõudnud, teatab: Linn on suureks rusude hunikuks muutunud. Peaaegu kõik elanikud on otsa saanud, ainult mõni tuhat on surmast pääsnud. Elusse jäänutel puuduwad isegi kõige tarwilikumad asjad. Tule kustutamiseks ei ole pritsisid. Messina on nagu maa päält ära pühitud. Kõik raudteewagunid on katki, peaaegu kõik raudtee-ametnikud on surma saanud. Ülikool, post, telegraf, kõik kogukonnamajad ja gaasitorud on täiesti häwitatud. Linn oli mõni tund täiesti ilma abita, sest ametnikud sõjamehed, arstid ja apteekrid oliwad rusude alla jäänud.

Palermos, 17. dets. — „Ora“ teatab: **Messina linna-nõunukogust on ainult endine linnapää ja üks linnanõunik elusse jäänud. 160 tuhandast linna elanikust on arwata kaks kolmandikku õnnetuse ohwriks langenud.** Eila õhtu oli Palermos ja Messinas maawärisemist uuesti tunda. Messinas ei olnud tuli õhtul weel kustutatud. Messina linnawäest on halbu sõnumid tulnud. Helena kasarm, kus kolm rootu oliwad, on purustatud ja ainult 20 soldatit on ära pääsnud, 89. jalawäe polgust on ainult 10 inimest elusse jäänud, 400-jast tolliwahist ainult 15.

Palermos, 17. dets. — Ustica saarelt on sõnumid tulnud, et sääl eila pääle lõunat kella kolmweerand 4 ja pool seitsme wahel tugewaid maaaluseid tõukeid tunda on olnud. Rahwas on öö wäljas lausa taewa all mööda saatnud.

Roomas, 17. dets. — Catanzarosse jõudnud **Reggio** politseiülem, keda hukka saanud arwati olewat, teatab, et ta politseimajast alles siis ära on läinud, kui suurem osa hoonest juba puruks oli langenud. Linna keskpaigast kuni sadamani on kõik häwitatud; ainult wäikesed suwitusmajad kõrgematel kohtadel on terweks jäänud; loss, lütseum ja pääkirik on häwitatud. Peaaegu kõik lütseumi õpilased on hukka saanud ja arwatawasti ka piiskopp. Kasarm langes kokku ja mattis oma rusude alla sadandeid soldatid. Kes Reggiost põgenenud on, ütlewad, et otsa saanute arw wäga suur on. Need, kes elusse on jäänud, hulguwad peaaegu ilma ihukatteta ja ilma toiduta ümber.

Roomas, 17. dets. — „Stefani“ agentur teatab, et nendele, kes **Messinas** kahju on saanud, juba abi hakatakse andma. Wene madrused töötawad imestamisewäärt julgusega ja hädaohust hoolimata, et haawatuid waremete alt wälja kaewada. — „Tribuna“ teatab Monteleonest, et laene, mis tõugete ja maawärisemise tagajärjel tõusnud, **Reggios** (merepinnast arwates) 10 meetrit kõrge on olnud. Majad, mis mere ääres seisiwad, oliwad esimese korrani wee all; mitmed majad on laenetest ära uhutud. Gaasi plahwatused on määratu suurt kahju teinud. Ei ole weel teada, kui palju inimesi hukka on saanud, aga arwatakse, et üle 1180. Maawärisemise algul on wäga palju reisijaid wakjalі hoonete alla maetud. Raudtee on 18 kilomeetri pikkuselt häwitatud. Samasugune saatus on ka raudteele Reggio ligikonnas osaks saanud. Jalawäe bataljon on Gerace'esse ja ümberkaudsetesse kohtadesse saadetud. Miinilaew „Sappho“, mis wiljakoormaga Messinasse läks, pidi halwa ilma pärast sadamas warju otsima. — Santa Veneris on raudteeteenijad teenistusest ära läinud ja otsiwad oma perekondi, kes majade rusude alla on maetud.

Roomas, 17. dets. Kõik wööraste riikide saadikud käisiwad wälimiste asjade ministri juures oma walitsuste nimel kaastundmust awaldamas. Terwe Italia on õnnetusest wapustatud. Börsed ja näitemajad on kinni. Linnawalitsustes ja kõigis seltsides peetakse koosolekuid, kus otsuseks tehtakse otsekohe abi anda ja mehi, asju ja toiduaineid saata. Roomast, Milanost, Floorentsist ja Neapolist on arstisid ja tulekustutajaid saadetud. Kõigil pool on abiandmise komiteesid asutatud.

Lõuna-Italia õnnetus.

Maawärisemine, mis esmaspäewal Lõuna-Italiat on häwitanud, on üks suurematest olnud, millest ajalugu teab, nii hästi tõugete tugewuse, ohwrite arwu, kui ka maa suuruse poolest, kus seda tunda on olnud. Wärisemine algas 15. detsembri hommikul kell pool kuus ja kestis terwe tunni. Ühe Rooma sõnumi järel oli tema keskkoht meres. Ruttu tõusis wesi suurel wiisil, sellele järgnesiwad kolm tõuget, millest wiimane kõige tugewam oli ja kõige rohkem kahju tegi. Märgata oli wärisemist terwes Catanzaro prowintsis Kalabria-maal. See prowints on 5 tuhat ruutkilomeetrit suur ja tal on 152 kogukonda ja arwata pool miljoni elanikka. Maa on tas mägine, metsarikas ja wäga wiljakas. Rahwas peab karja, teeb põllutööd ja kaupleb kastaniate, puuwilla, puude, wiina ja siidiga. Edasi oli maawärisemine tugew weel Reggio prowintsis ja Sitsilia idarannas, Messinast Augustani (mis Messinast natuke üle saja wersta lõuna pool on). Sääl ei ole rannakohtadest, nagu teatatud, enam palju järele jäänud, ja on üle saja tuhanda inimese otsa saanud.

Sitsilia idarand, mis nüüd laastatud, oli üks maailma ilusamatest osadest. Küla küla kõrwal seisis sääl, mis nüüd küll suurelt jaolt häwitatud on. Messina, Sitsilia teine linn, kus 60 tuhat elanikku oli, on neist 100 tuhat kaotanud. Tema asus wäina ääres mäeküljel, nii et ta uulitsatest muist all orus, muist mäe otsas oli. Et ta maawärisemist juba mitu korda tunda on saanud, siis oliwad ta ehitustest suurem jagu uuepoolsed. Wabrikuid ei olnud tas palju, aga ta kauples tublisti, ja tal oli üks paremateѕt Europa sadamatest, kus 1100 laewal ruumi oli. Iseäranis rohke oli ta apelsinide, tsitronite, õli ja pähklite wäljasaatmine. Ka waimuelu oli tas elaw, tas asusiwad ülikool, teaduste ja kunsti akademia ja mitu tehnikakooli. Tema ümbruses on palju kohtasid, kust Sitsilia ja Kalabria kaljust randa ja sinist merd tore on waadata. Nüüd ei ole seda ilusat linna enam! Tema lähedal olew rand ja wäin on koguni teist nägu läinud, kui nad enne oliwad.

Esimese õnnetusesõnumi wiis Messinast Italia mannermaale üks torpedopaat, kes merewärisemisest ainult waewaga oli pääsnud. Selle järel kui ta mitmelt poolt Kalabria lääneranпast telegraferida oli tahtnud, ilma et ta seda wõinud oleks, sest telegraf oli kõigil pool purustatud, läks talle see wiimaks Nicoteras korda, mis Messinast arwata 50 wersta põhjaida pool on.

Esimene tõuge oli Messinas wäga tugew, sellele järgnesiwad lühikeste waheaegade järel mitu teist. Inimesed oliwad surmahirmul. Mere-äärne linnajagu sai kõige rohkem kahju. Ilusad paleed ja kirikud langesiwad nagu pilpamajad, ja kirjeldamata oli hädakisa, mis tõusis. Langenud majad matsiwad kõik eneste alla, kes põgenema mitte küllalt kärmed ei olnud. Hirmsa müraga läks gaasomeeter katki ja pistis linna põlema. Torm kihutas tule laiale. Julged mehed astusiwad otsekohe kokku, et abiandmist korraldada.

Aurulaewa „Montebello“ kapten, kes Messinast 500 põgenejat Cataniasse on wiinud, on jutustanud: Õnnetus on hirmsam, kui seda ükski mõtelda suudab. „Montebello“ oli Messina wälimises sadamas, kui hommiku wara kolm tõuget üksteisele nii ägedalt järgnesiwad, et laew hirmsa hooga ühest kohast teise wisati. Kui mehed hirmunult laewalaele tõttasiwad, nägiwad nad, kuida hirmus laene Messina pääle langes. Linn oli sel ajal waremete hunik, millest siit ja säält tuli taewa poole tõusis. Sadam oli inimesi tuubitult täis, kes wees kõndisiwad ja laewadele põgeneda tahtsiwad. Ainult wähedele läks korda paarile suurele lootsikule pääseda ja nendega aurulaewadele sõita. Inimesed oliwad nii hirmul, et neil ühtegi muud soowi ei olnud, kui õnnetusekohale nii ruttu kui iganes wõimalik selga pöörda. Mere müha oli weel tugewam, kui maa müra. Karta on, et palju laewu ühes kõigega, mis neil pääl on olnud, hukka on saanud. Messina sadam oli laewu parajasti täis.

Kui maawärisemine Messinas algas, läksiwad raudtee rööpad oma kohtadelt ära ja purunesiwad mitu tunneli. Rahwa häda oli seda suurem, et ilm wäga külm oli ja wihma hirmsasti sadas.

Cannitellios ei ole enam kiwi kiwi pääl, inimesed kõnniwad, nagu oleksiwad nad meelest segased, poolhalasti ümber. Catanias oli merewärisemine wäga tugew. Laened neelasiwad palju kalameeste lootsikuid ära. Catanias on ümbertkaudu tulnud põgenejaid palju, häbakellad undawad terwe päewa.

Reggiost teatati 18. detsembril: Rand on kuni Lazzaro'ni kõrbeks muudetud. Paljudest talupoegade-majadest ei ole enam jälgegi järele jäänud, sest meri on isegi jätised ära wiinud. Suured apelsinide aiad on purustatud. Kalabrias on 18 alewit ja palju külasid häwitatud.

Messinast telegraferiti 18. detsembril: Kuninglik paar jõudis siia. Kuningas läks otsekohe õnnetuse kohale, tänas Italia, Wene ja Inglise soldatid ja kiitis soojade sõnadega nende wahwust. Kuningaproua läks laewade pääle haigeid waatama. Wene meremehed on pääle muu Italia pangakassa, 20 miljoni franki, päästnud.

Roomas on rahwas erutatud. Kõigil awalikkudel majadel on leinalipud lehwimas. Walu on kõigil nägudel lugeda.

4. (17.) detsember.

Konstantinopolist on nüüd täielikumaid sõnumid tulnud, kuida sääl parlamendi awamise pidu on peetud. Keskpäewa ajal, kui rahwasaadikud noortürklaste seltsimajast parlamendimajasse läksiwad, oliwad kõik selle lähedal olewad uulitsad rahwast täis. Paljud oliwad enestele katustel ja puude otsas waatekohtasid muretsenud. Mis sultanisse puutub, siis käis ta programmi järel, mille Noor-Türgi komitee, rahwasaadikud ja ministerium 2 (15) detsembril walmistanud oliwad ja mis järgmisel päewal ajalehtedes awaldatud oli. Linna tähtsamaid uulitsaid mööda sõitis ta suurwesiri ja oma armsama poja seltsis, keda ta oma aujärjepärijaks tahab teha, parlamendimaja ette. Seljas oliwad tal sõjamehe riided, käes mõõk. Nägu oli tal wäga kahwatanud. Kui ta rahwasaadikute ette jõudis, toetas ta mõlema käega mõõga najale ja laskis omad kindad maha kukkuda. Nähtawasti tuli see ta suurest ärewusest, mis ta käed wärisema pani. Natukese aega waatasiwad nad üksteisele waikides otsa, rahwasaadikud ja sultan, sel silmapilgul tundsiwad nad selgesti, et nad werіwaenlased on.

Siis loeti troonikõne ette, millega palju keegi rahul ei ole. Ajaleht „Sabah“ ütleb tast: Awalikku arwamist huwitab üks troonikõne koht wäga, nimelt see, mis ütleb, et 3 aastane wägiwallawalitsus sultani nõuandjate süü läbi on tulnud. Huwitaw oleks teada saada, kes need nõuandjad on olnud? Sultan teeks ajaloole suurt hääd, kui ta seda punkti, mis seni tumedaks on jäänud, walgustaks. Rahwasaadikud oleksiwad wäga rõõmsad, kui nad seda tõtt sultanilt enesest kuuleksiwad.

Troonikõne ettelugemise järel loeti palwesiis pidi sultan programmi mööda põhjusseadusele ustawust wanduma. Kõik silmad oliwad tema poole pöördud, aga tema näis kahklewat. Ta taganes mõne sammu, mõtles natuke aega, astus uuesti ette, ja ütles siis rahwasaadikutele tasase häälega mõne terwitusesõna. Selle järel läks ta ruttu minema.

Saalis oli ärewus kirjeldamata suur. Sultan ei olnud ustawust wandunud. Sultan, kes juba kord põhjusseadust on rikkunud, tõrkus awalikult wandumast, et ta seda edaspidi pidada tahab. Saatkond mehi, Ahmed Risa eesotsas, läks suurwesiri juurde ja seletas temale, et kui Abdul Hamid põhjusseadusele ustawust ei wannu, siis saadikutekogu oma ustawusewande temale, sultanile ka wandumata jätab. Kord oli mõtete wahetus juba wäga terawaks minemas, aga wiimaks oskas wana tark Kiamil-pasha rahwasaadikuid ometi waigistada.

Saadikud wandusiwad ustawusewannet tingimisega: „Niikaua kui sultan põhjusseaduse järel käib, millele ta ustawust on wandunud, tõotan ja wannun ka mina talle ustawaks jääda.“ Iseäralik asi on see tingimisega wanne, palju ütleb ta ka ilma sõnadeta.

Sultan aga kihutas hirmsa kiirusega Ildise lossi tagasi.

Türgi saadikutekogu troonikõne wastus.

Türgi saadikutekogu on sultani troonikõne pääle kaunis terawa wastuse teinud. Sääl öeldakse pääle muu: Kui sultan mitte omal ajal salanõuuandjate petlikku juttu kuulda ei oleks wõtnud, siis oleksiwad nüüd paljudes riigi-kohtades waremete asemel miljarikkad mõisad, siis oleks maa tagasiminemise asemel edenenud, ja siis ei oleks rahwale, keda mõned üksikud inimesed wägiwallawalitsuse kaitse all omakasuks kurnanud on, mitte nii palju haawu lööbud.

Wälimise politika kohta tähendatakse, et saadikutekogu rahupolitika poolt on. Rahwas, kes oma riigikorda rahulikult on muutnud, saab maailmale näitama, et ta ka wäljaspool rahupolitikat tahab ajada. Saadikutekogu loodab, et maa seega suurriikide kooris enesele koha saab, nagu ta selle wäärt on.

Edasi seletatakse: Saadikutekogu lähem ülesanne on rahaasjade paremale järjele seadmine. Saadikutekogu saab selle eest hoolitsema, et ilma tema lubata krossigi riigikassast wälja ei antaks. Niisamati ei saa ta ka seda lubama, et rahwale maksusid omawoliliselt pääle pandaks. Ehk küll riigiraha palju aastaid otsa kuulmata kombel on raisatud, saab saadikutekogu siisgi ee'arwes tasakaalu muretseda ja seega laenuusaldust tõsta katsuma.

Siis on weel tarwis awaliku julge-oleku eest hoolitseda, koolisid ja teesid ehitada, kaubandust, tööstust ja põllumajandust edendada, maa- ja merewäge uuele järjele seada ja rohkendada, nagu maa geografiline seisukord seda nõuab, et isamaa ja põhjusseaduslise walitsuse kasusid kaitsta, kes sõjawäe kaitse all on.

Lõpuks kõneldakse rahwa suwereniteedist (ülemast wõimusest) ja awaldatakse rõõmu, et kõik waheseinad rahwa ja riigipää wahelt igaweseks langenud on. Siis kinnitatakse weel, et saadikutekogu kõige paremat tahab. „Kõik meie soowid lähewad sinna wälja, maa ja rahwa hääks kasulikku tööd teha. Juhtida laseme me endid ühesugususe ja ühenduse koidust, ja meie eesmärk peab olema õigus ja õiglus.“

Wene riigist.

Tauria palees,

kus teatawasti riigiwolikogu koosolekud peetakse, olla „Heroldi“ järel 15. dets. jällegi ühes toas *lagi sisse kukkunud*. See tuba olnud Peterburi telegrafi-agenturi käes tarwitada.

•

Kindral Koljubakini asjus

kirjutawad „Birsh. Wedomosti“: „Kindral Koljubakin, endine Terski oblasti kindralkuberner, on teise koha pääle saadetud ja Terski kasakawäest wälja arwatud . . . On jutud liikumas — et Koljubakini kohawahetus pääle kaebamise mõjul on sündinud. Koljubakin olla 18,000 rbl. auladest (Kaukasia küladest) sissenõutud trahwirahasi Asowi kaubapanka oma nime pääle kasu tooma pannud. Asewalitseja telegrammi pääle — kui suur trahwirahade summa on Terski oblastist panka hoida antud — wastanud Koljubakin: „mitte kopikat.“ Saadetud üks kindral weel suusõnaliselt järel küsima, kas ehk Koljubakin kuidagi oma sõnades eksinud ei ole, kui aga ka seekord kinnitatud, et trahwirahasid tõepoolest ei olla, wõtnud kindral asewalitseja eeskirja wälja ja palunud rewiderimist lubada. Muidugi leitud rewiderimisel warsti, et 18,000 rbl. trahwiraha Asowi kaubapanka olnud pandud, niisama räägitawat ka Terski kasakatewäe 7 miljonilise kapitali protsentide kadumisest. Asja uuritakse.“

•

Moskwa linnawolikogu sundusliste määruste asjus.

16. detsembril harutati Moskwa linnawolikogus 29 wolinikku teadaandmist kirjanduse toodete kohta antud sundusliste määruste asjus. Kirja sisu on järgmine: „Praegu Moskwa kindralkuberneri poolt antud täiendaw sunduslinе määrus kirjanduslisте toodete hoidmise asjus loob Moskwa linna elanikkudele koguni raske olukorra. Et seda täitja wõimata on kindlasti ära määrata, missugune raamat ehk trükitöö kohaste ametiwõimude poolt on ära keelatud, siis wõib iga elanik, kui ta ka muidu kõige ustawam seadusetäitja oleks, päris ilmasüüta 3000 rublalise trahwi ehk 3 kuulise aresti

alla langeda. Sellepärast on meie arwamine, et wolikogus linna seaduse § 21 küsimus diendufe alla wõetaks, kui ka selle eest hoolt kantaks, et see sundusline määrus ära kaotataks."

Wolikogu koosolekn algul luges linnapää Moskwa linnapäälikn kirja ette, milles see kindralkuberneri käsu pääle teatas, et sunduslinc määrus ainult nende wastu täitmisele wõetakse, kelle juurest rohkem kui üks eksemplar keelatud (ehk ärakorjatud) kirjandust leidub. Pääle kirja ettelugemise arwas linnapää, et see rohkem eratoonis kirjutatud kiri wähematgi mõju sundusliste määruse pehmendamise pääle ei awalda, sellep. oli ta 29 wolinikn poolt tehtud ettepanekuga täitsa ühes nõuus. Harutuste järel wõeti asi hääletamisele. Suure enamusega, ainult 3 oliwad wastu, tehti otsuseks, sisemiste asjade ministrit paluda, et 8. detsembril Moskwa kindralkuberneri poolt antud sunduslinc määrus ära kaotataks.

*

Protest Kowalenskide kohtuasjas.

Sõjawäe prokuröri abi polkownik Baljäsnõi poolt on wennaste Kowalenskide asjus tehtud otsuse kohta Peterburi sõja-ringkonnakohtusse protest sisse antud. Selles on kõige päält tähendatud, et Kowalenski süü woorimees Iwanowi haawamises mitte õigesti motiweritud ei olla, kuna jääl tõepoolest tapmise katse olla eel olnud. Niisama protesteritakse selle arwamise wastu, nagu oleks Sanini, Himitshewi ja Wenediktinowi haawamine enesekaitsemise sunnil sündinud. Nuhtluse määramise küsimuses arwab prokuröri abi, et niisugune kuritöö eest wanemale Kowalenskile w hemalt $2^1/_2$ aastat wangistust kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega tuleks mõista, 8 ruuamuti nõutakse ka noorema Kowalenski karistamist nuhtl. seab. § 217 ja 315 põhjal, sest et tema kaassüü selge olewat. See protest saadetakse 20. detsembr. ülemasse sõjakohtusse.

Nagu kuuldа, olla noorem Kowalenski uuesti pasaode korpusesse tagasi wõetud.

*

Kahe ohwitseri tapmise asi Odessas.

Nagu lugejad mäletawad, lasti mõni nädal tagasi Odessas ohwitserid Diomidow ja Oleinikow linnawahi Fuhrmanni poolt uulitsal maha. Neil päiwil oli asi Odessa sõjaringkonnakohtus harutada.

Kohtu ette oli 40 tunnistajat tellitud. Nende tunnistustest selgus, et ohwitserid Diomidow ja Oleinikow roodu pidustuselt tulles weidi joobnud olekus olnud ja Deribasowi uulitsal jalutades inimesi tülitanud. Manitsema läinud linnawaht Skalkowitsh ei olla ohwitseridele auu andnud, kuna ta nendega dienbades ise põlglikult naeratanud. Üks kolmas ohwitser, Dashkin, olla linnawahti lööuud. Skalkowitsh kutsunud ühe teise linnawahi, Fuhrmanni, appi. Skalkowitshi ohwitseride käest ära kiskudes olla Fuhrmann mitu rewolwri pauku lasknud, mille läbi Diomidow ja Oleinikow surmawalt haawatud saiwad.

Mõnede tunnistajate järel olla ohwitserid tüli juures mõõgad wälja tõmmanud, teised ei ütelnud seda näinud olewat.

Fuhrmanni oma seletuste järel olla ta seltsimeest päästes ennast kaitsema pidanud. Laskmine sündinud suures ärewuses.

Sõjakohus mõistis Fuhrmanni surma. Otsus antakse ringkonna sõjawägede juhatajale kinnitada.

*

Uus rahwalugemine.

Nagu „St. Petersb. Ztg." kuulb, olla ministrite nõukogu sisemiste asjade ministeriumi poolt kawatsetud ja 1910. aastal toimepandawa ühepäewase rahwalugemise hõõks kiitnud. Selle lugemise täide saatmiseks nõutud kredit 8 miljoni rubla juurdes on poole miljoni wõrra wähendatud. Arwustiku keskkomitee muretsewat juba kohaseid jõuduid eeltööde tarwis.

*

Orenburist. Sisemiste asjade minister on Orenburi Muhamedi usu waimuliku walitsuse poolt wäljaantawa ajalehe „Mahmuti" toimetajale sellepärast noomituse teinud, et see lehes kirjatüki koolikūsimuse üle oli awaldanud, mis muhamedlaste erakonna programmi waimus olnud kirjutatud.

Soomemaalt.

Helsingist. Juudikūsimus. 30-le Juudi perekonnale, kes Helsingis elawad, on lehtede teatel Soomemaal asumine ära keelatud. Minewal teisipäewal anti kümnele perekonnale käsk 7 päewa jooksul Soomemaalt lahkuda; wastasel korral wõetawad nemad kinni.

Lätimaalt.

Miitawi sotsialdemokratlise koolõpilaste-organisatsioni protsess.

Ajutine Riia sõjakohus harutas üleeila, nagu „Düna-Ztg." näha, Miitawi keskkoolide 10 koolipoisi ja tüdruku kohtuasja, keda selles süüdistati, et nemad sotsialdemokratlise tööliste-erakonna kuriteolise koolõpilaste gruppe liikmed olnud. Niisama süüdistati koolõpilaste organisatsioni ja tööliste erakonna waheltalitajat Rud. Nordmanni (23 a.). Asjalugu on lähidalt järgmine. 19. detsembril m. a. sai Miitawi 3. politseijaoskonna politsei ühe ilma nimeta teate, et üks reaalkooli õpilane, kes kellegi Lewensohni juures elab, pommide walmistamise töökoja sisse olewat seadnud. Selle kirja põhjal wõeti siis ka Lewensohni üürnikkude juures läbiotsimine ette, ja Miitawi reaalkooli kaswandiku Arwed Paulucki juurest, 20 a. w., leiti ka tõepoolest wäikene laboratorium mitmesuguste wedelikkudega ja hulk mässulist ja keelatud kirjandust. Pauluck ütles politseis, ta olewat ainult Miitawi tööliste ja koolõpilaste miitingutest osa wõtnud ja olewat koolõpilaste organisatsioni asemik olnud, mis 1906. aastal asutatud. Esimesed koosolekud peeti Miitawi koolide naisõpilaste juures Dobleni uul. nr. 15, pärast aga Riia maantee lähedal metsas Walbecki mõisa juures ja lootsikute pääl Aa jõel ära. Pärast kooliwaheaega peeti koosolekuid Grünhofi uul. nr. 20 ja Paulucki korteris iga päew. Koosolekutest wõtsiwad osa naisgümnasiumi kaswandikud Alice Rosenknospe (19 a.) ja Lucie Frey (20 a.), edasi naiskoolõpilane Auguste Kleber (21), reaalkooli õpilane Julius Neumann (19), koolõpilased Kristof Jansohn (18), Julius Reis (19), ja endised reaalkooli õpilased Woldemar Bumber (17), Fritz Gutmann (19) ja Arwed Reneslanz 19). Koolõpilaste miitingutel pidasiwad sagedasti Riiast sinna sõitnud kihutajad kõnesid, ajakiri „Waba arwamus" oli gruppe häälekandja. Keelatud kirjandust muretses gruppele tööline Nordmann, kelle juurest siis ka palju sotsialistlist kirjandust kätte saadi. Koolõpilaste organisatsion oli sotsialdemokratia erakonna juhatuse all. Jansohni juurest leiti sala trükikoda, mitmesuguseid pulbrid, wedelikka ja hulk „mässulist kirjandust. Koolõpilased Stuhre ja Konz ja naisõpilane Math. Kreitzberg põgenesiwad, ja neid ei saadud mitte kätte. Kohus mõistis Paulucki ja Nordmanni õiguste kaotamisega igaühe 4 aastaks sunnitööle, Jansohni Siberisse asumisele. Teised 8 mõisteti tunnistuste puudusel wabaks.

Marienburi kihelkonnast kirjutatakse „Latwijale", et metsade laastamine sääl täies hoos olla. Ei olla ühtegi mõisat, kus tänawu talwel suuremal mõõdul puumaterjali ei müüdawat. Pääülesostjad olla juudid ja Pärnu puupapi wabrik „Waldhof". Lahsbergi metsades olla wiimsel weel 9 aastat tööd, kuna ta Mahlupi mõisast 1000 dessatini metsa ühes maaga ostnud. Kuulu järele pidada wabrik weel teiste mõisate metsa ja maa ostmise üle läbirääkimisi. Et metsades palju tööd, siis tõusta põllutööliste palgad järjest. Põllumehed kaebada tööliste puuduse üle, sest wiimased minna metsadesse tööle.

Kodumaalt.

Põhja-Liiwimaa põllumeestepäew Pärnus.

Põllumeestepäewa awab Enge Põllumeeste seltsi esimees R. v. Rajackin kell 1 p. l. — terwitab koosolejaid ja loodab, et põllumeestepäew, mida seekord wäiksemas linnas, kus harilikult põllumeestele wähem äratust pakkuda wõib kui suuremates, ära peetakse ja et ka see kongress põllumeestele õpetust ja äratust pakkudes kodumaa põllutöö tõstmiseks kaasa aitab.

Juhatajaks walitakse Enge Põllumeeste seltsi esimees hr. v. Raiackin, abideks cand. A. Eisenschmidt (Tartust) ja A. Loorits (Kõpust). Kirjatoimetajaks waliti A. Martinson Engest ja abiks hrad Siiak (Jakobist) ja J. Blumenfeld (Räämalt).

Cand. J. Tõnissonilt on Warsjawist telegramm tulnud. Ta terwitab kongressi ja loodab järgmisel päewal Pärnusse jõuda.

Instruktor M. Talts astub esimese kõnelejana põllutöö instruktori ametisseseadmise küsimuses üles. Ta näitab, kuidas maades, mis kõrgemas kulturas on kui meie (Soomes) ja isegi Wenemaal põllutöökoolide kõrwal, kus põllutöö eriharidust kaswatatakse, weel rohkesti nõuuandjaid — instruktorid — ametis on, et põllumeestele elawa sõna ja tegeliku juhatuse läbi põllutöö õpetusi selgemaks ja kättesaadawamaks teha.

Teine kõne sellesama küsimuse kohta oli koolõp. A. Jürwetsoni poolt. Kõneleja näitab, kuidas meie talurahwas ainult üht elu juhtmõtet senini on tundnud: „Töö, töö ja ikka jälle töö" See töö käib sagedasti üle jõuu. Kurnab töötegijat ja mõjub hawitawalt ja tõntsikstegewalt järeltulewa soo pääle. Et haridus — iseäranis elukutseline eriharidus — wäike on, puudub tööl sagedasti wiljakus, mis nähtud waewa kohane. Nõudmised kaswawad — seisukord läheb kitsamaks. Teaduse walguses peame oma tööd arwustada ja teaduse nõuete järel teda teha mõistma. Uue aja lipukirjaks ei wõi mitte enam „töö, töö ja jällegi töö" olla, waid „töö ja teadus."

A. Martinsoni kõne „kuidas instruktorite ametisse seadmist tegelikult korraldada". Tegelikus elus on instruktorite ametisse seadmisel sagedasti raskusi olnud. Üksikute jõud on wäike. Ühendatud jõuul peaks aga suure hulga Põhja-Liiwimaa põllumeeste seltside kohta ometi wõimalik olema, kahtegi instruktori ametisse seada.

A. Eisenschmidt: põllutööministeriumi poolt oleks abi loota. Tartu Eesti Põllumeeste selts on omale karjapidamise instruktori ametisse seadmiseks toetust palunud. Ministeriumis seletati saatkonnale, et Tartu E. P. Seltsil palju lootust olewat, 1. jaanuarist 1909 pääle 600, wõib aga ka olla 1200 rubla abiraha saada. Tartu E. Põll. Selts on nõuus, selle toetuse saamisest instruktorite ühenduse kasuks tagasi astuma.

Juhataja: seni on põllumeeste seltsid instruktori ametisse seadmiseks kokku 590 rubla lubanud.

Waieldakse pikemalt selle üle, mitu instruktori ametisse tuleks seada ja kuidas kulukandmist üksikute seltside pääle ära tuleb jaotada.

Arwatakse soowitawaks, et edaspidi neli instruktori ametis oleks, üks karjakaswatuse ja üks põllutöö instruktor Tartu ja Wõrumaa kohta ja nõndasama 2 instruktori Wiljandi ja Pärnumaa kohta.

Esialgu ei saa neljast instruktorist üle: sellepärast teeb kongress otsuseks, 2 instruktori ametisse panna, et aga ainult ühe instruktori jaoks palka kokku on tulnud, siis pandakse esialgu ainult üks ametisse ja teise jaoks palutakse põllutöö ministeriumist, maakassast ja ökonomia seltsidelt abi."

Seltsidele jäetakse abiraha määramine wabaks ja päritakse saadikutelt järele, kui palju nende seltsid maksma nõuus on. Antakse üles 930 rubla 20 seltsi poolt.

Pandakse ette, keskkoimekonda walida küsimuse korraldamiseks.

Grünberg paneb ette, keskkoimekonda igast maakonnast üks asemik walida.

Eisenschmidt paneb ette, Grünbergi ettepanekut wastu wõtta ja seda nõnda täiendada, et wiies toimekonna liige selle seltsi esimees on, kelle hooleks toimekonna kokkukutsumine jääb.

See ettepanek wõetakse wastu.

Keskkoimekonna kokkukutsumine jäetakse Enge Põllumeeste seltsi hooleks.

Keskkoimekonna liikmeteks walitakse: M. Niirats, A. Loorits, A. Eisenschmidt, A. Undrits. Kui keskkoimekonna liikmed ilmuda ei saa, walib nende põllumeesteseltsi eestseisus nendele asemiku.

Walgast. 16. skp. juhtus kella 1! ajal (päewa) Riiast Walka jõudwale kaubarongile umbes wiis wersta Walgast, iseäraline õnnetus. Nimetatud rongis oli rikkesseläinud wedur ja mäest üles minnes tegi selle weduri juht auru lahti, sündis hiriline tõukamine ja selle tagajärjel läks rong keskelt katki. Wedur kolme waguniga ja rikkiläinud weduriga tuliwad Walka, kuna enam jagu wagunid tee päälе jäiwad, kuhu neile abiwedur järele saadeti. Selle tõttu jäi Peterburi-Riia postirong nr. 19 Walka seisma ja läks säält umbes 1 tund 15 mn. hiljakssjäämisega edasi. Ka Riia-Peterburi postirong jäi sellepärast mõned minutid hiljaks. m.

Wiljandis paneb Eesti Karskuseseltside Keskkoimekond wiimasel jõulupühal suure karskuse koosolekn toime. Just Wiljandi linnas ja ümbruses on joomine maad wõtnud. Suur osa Wiljandimaa wiljaõnnistusest walgub joogikohtadesse, awalikkudesse ja salajatesse, ja selle eest woolab must mure- ja roppuse oja tagasi meie kodudesse. See teeb meid waeseks ja wõimetuks ühel ajal, kus kümned ülesanded meie poolt waralist toetust ootawad ja wõitlus elu ja surma pääle wiimast jõuu säukju peaks pingule tõmbama. Just pühade ajal, „õnnistud öõdel" ujutawad koduõlu ja teised joomaajad meie kodused koldeb üle ja kustutawad waimusädemed sootumaks, kust walgus ja elu peaks wälja kargama.

Walju protesti tahab karskus rüüstawate joomakommete wastu tõsta. Just sus, kui joomine enesel arwab piiramata peremeheõigused olema, julgeb karskus teda wõitlusele kutsuda. Et karskuse hääl kaugele kostaks, on mitmelt poolt kõnelejad lubanud teda toetama tulla. Keskkoimekonna juhataja, õp. W. Reiman Kolga-Jaanist katsub awamise kõnes koosolekut joomise häwitusega ja karskuse õnnistusega tutwustada. Neiu L. Ploompuu Helsingist, kelle kõne Pärnu rahwakoosolekul kongressi ajal nõnda süütas, hüüab uuesti Eesti kodukolde hoidjaid walwusele. Kirjanik J. A. Rahamägi Tallinnast näitab lähemalt teesid, mis kaudu karskus oma kõrgele sihile ligemale pääseb Dr. J. Loorberg Wiljtwerest toob need rasked juurtükid wälja, mida teadus, iseäranis arstiteadus, karskuse wõitluse hääls on walanud. Koolõpetaja H. Turp, Helme karskuseseltsi „Ülemeele" esimees, tahab karskuse-sõjapäälikuid, koolõpetajaid, wahwastada ja seda paika näidata, kus otsustandwad lahingud karskusesõjas lööd akse — koolituba. Kuidas koolitoas juba sõjapataljonisid harjutada ja formerida, seda toob neiu L. Ploompuu näitlikus õpetunis lastega silmade ette. Läbirääkimised kuuldud, nähtud asjade selgituseks ja lõpuks nõuupidamised, kust-otsast meie koolis karskusetööga pääle hakkame, lõpetawad sisurikka ja paljupakkuwa päewakorra.

Meie loodame kindlasti, et juur karskusekoosolek wiimasel jõulupühal kell 1 p. l. Wiljandi Põllumeeste Seltsi suure saali wiimse jammuni rahwast täis kogub. Sest kes ei tahaks armsaid külalisi teretama minna, kes nii kaugelt meile wõõrsile tulewad, ja kes ei soowiks nendega nõuu pidada, kuidas ometi sellele waenlasele wastu saada, kes praegusel ajal meid kõige kibedama hädaohuga ähwardab? —m—

Narwast. Wabrikud seismas. Minewal nädalal jäi Hermonda laualõikamise tehas palkide puudusel, mida nüüdsete suladega wedada ei wõinud, seisu ja selsamal põhjusel jääda ka Siwertsis asuw tuletikuwabrik weel enne pühi kinni. Kummagis wabrikus töötab pääle 100 inimese, kes nüüd kurwa südamega pühi peawad wastu wõtma. Ka ülejõe asuw parun Stieglitzi linawabrik (uus wabrik) jääda pääle pühi töö puuduse pärast kauemaks ajaks seisma. K.

Narwast. Jäle mõrtsukatöö. 18. skp. kadus turult tulew wõikaupmees Jaan Kiwistik jäljetumalt ära. Tema hobune oli koju toodud, kuna meest ennast kusagilt ei leitud. Nüüd 16. skp. oliwad tatarlased Siiwertsi all metsast $1^1/_2$ arshina suuruse kasti leidnud ja selle seest katkiraiutud surnukeha, mis riietega ühes kasti oli surutud. Wälimuse järele otsustades on see wististi kadunud wõikaupleja J. Kiwistik. —K.

Tallinnast. Linnawalijate eelkoosolekud. Uuenduse erakond hakkab nüüd kibedasti linnawalimiste eelkoosolekuid toime panema. Eesti ja Wene walijad tegiwad ühenduse, et hõlpsam oleks oma kandidatisid läbi wiia. Pühapäewal peeti pritsimajas 1. linnajao walijate koosolek ära ja Wene klubis Mundi uulitsal oli Wene walijate üleüldine eelkoosolek.

Wene walijate koosolek tunnistas adwokat Poska (wanem) juhatusel Eesti-Wene ühenduse (bloki) tarwilikuks.

Lõpulik koosolek peetakse lähemal ajal ära.

Tallinnast. Sõjakohtust. 12. skp. tuli siinses sõjakohtus Sesswegeni talupoja Jakob Purmali asi harutusele. Teda süüdistati wennaste Aderkasside tapmises Sesswegeni mõisas Liiwimaal 16. nowembril 1906.

Kohus mõistis Purmeli (18 a. wana) poomise surma.

Tartu teated.

Sõjaseaduse ärakaotamise

wastu Baltimaal tegiwad meie maa Saksa lehed ja mehed kõik, mis nende wõimuses oli, et aga see seisukord edasi jääks kestma. „Düna-Zeitungi" ja temataoliste pääle tuli isegi iseäralik prohwetlik waim, mis sõjaseaduse ärakaotamise korral uut mässutuld üles leegitsema nägi. Aga sõjaseadus kadus siiski, ja nagu Saksa prohwetite kuste ei tulnud ühtgi kuritööd ette, mis „mässulisi" laadi oleks kandnud, ehk nad küll üht wõi teist pahategu selleks tembeldada püüdsiwad ja weelgi püüawad.

Et meie maal kõik waikeks on jäänud, tunnistawad isegi ametlikud teadete-korjamised, mis Liiwimaa kubermangu walitsus hiljuti praeguse seisukorra kohta Liiwimaal ette on wõtnud. Korjatud materjalist on näha, et awalik elu meie maal harilikkudes rööbastes liigub. Nowembri- ja detsembri-kuul ei ole ühtegi röõwimist ette tulnud, niisama ei rikutud awalikku korda mitte kuskilgi.

Sõjaseaduse ärakaotamisega meie maal tuli ka Balti kindralkuberneri ameti ärakaotamise küsimus walitsusering-kondades harutamise alla. Asja otsustamise kohta tõiwad ajalehed mitmesuguseid teateid. Ühelt poolt nimetati, et kindralkuberneriameti ärakaotamine otsuseks olewat tehtud, kuna teiselt poolt just selle wastu käiwaid teateid toodi Nagu nüüd „Birsh. Wed." jälle teatab, olewat Balti kindralkuberneri-ameti ärakaotamist lähemal ajal oodata. Parun Möller-Sakomelski saawat ühe kõrgema koha sõjaministeriumis.

*

Laiuse kirikukonwent

walis 18. dets. 17 häälega 8 hääle wastu J. Kõppi Pärnust Laiuse õpetajaks. Teine kandidat J. Adamson Peterburist sai 9 häält poolt ja 16 wastu.

*

Eesti saadikute arupärimine.

Eesti rahwasaadikud Terras ja Schulzenberg on „Now. Russi" kuulmist mööda riigiwolikogusse järelpärimise talurahwa põllupanga tegewuse kohta sisse andnud, mis nimelt maade müümisesse talupoegadele puutub.

*

Laadaluba.

Uulas on kohaomanikud Johan Wälk ja Jüri Saks laadapidamiseks luba saanud. Laat peeti enne Wäike-Uula mõisas 12. märtsil, nüüd on ta 8. märtsil Wõsiwere külas Aidaku ehk Oleski talu platsil.

*

Eksiteate

pääl, mille meie lehe toimetus kahel korral kolerahaigemajast sai, põhjeneb meie lehe sõnum, et K. Juht kolerahaigeks on tunnistatud. 17. dets. hommiku seletati meile nimelt säält, et sellekohasel läbikatsumisel selgeks on tehtud, et J. mitte koleras haige ei ole ja et ta kell 12 haigemajast wabaks lastawat.

— **Wargus raudteel.** 13. dets. saanud „Nordl. Ztg." kuulmist mööda kohalik ärim. Dolinski raudteelt ühe kasti manufakturkaupadega 299 rbl. 1 kop. wäärtuses. Kasti awamisel leiti, et kast tühi ja kaup ära warastatud oli.

Riigiwolikogu.

Koosolek 17. dets.

Koosolek algab kell 11,22 m. Juhatab Meyendorff. Diendatakse jookswaid asju.

Duuma liige Plewako lubatakse kolmeks kuuks puhkusele.

Kohtuministeriumi all olewate ajutiste ametikohtade ja iseäraliste asjade ametnikkude ülespidamise seaduse eelnõu wõetakse wastu.

Kadettide üleminekn formel, milles peatsene tsiwilseaduse maksmapanemine tarwilikuks tunnistatakse, wõetakse wastu.

von Anrep paneb ette Italia saadikutekogu presidendi nime pääle õnnetuste puhul Sitsilias kaastundmuse telegrammi saata. (Kiiduaw. kõikidel pinkidel.)

President teatab, et telegramm duuma soowil ära saadetakse.

Päewakorral on ohwitseride palkade kõrgendamise seaduse eelnõuu üle waieluste edasijätkamine. (Ministrite loshes istub sõjaminister ja tema abi.)

Petrow III. teatab, et töõerakondlased sõjawäe wastu waenu ei tunne, kuid selle pärast südamest walu tunnewad, et kõik jõuud paradide ja karistusesalkade pääle ära kulutatakse.

Bobjanski arwab, et küsimus õieti ü'es wõetud ei ole. Wennaksed Kowalenskide asi on awaliku arwamise pääle raskesti mõjunud. See näitab kui wähe sõjawäe seltskond kodanliku seltskonda austab. Sõjariistad on ohwitseridel isamaa kaitseks, aga mitte kodanikkude wastu wõitlemiseks. Odessas julges linnawaht käe üles tõsta ja ohwitseri maha lasta. See näitab, et politsei wõimu all kõik on, ka sõjawägi. Kõrgemad ülemad peawad sõjawäge ainult wõitluseks tarwitama, aga mitte sellele kõiksugu muid kohuseid pääle panema, nagu nüüd. (Kiid. pah. pooli)

Shingarew juhib selle pääle tähelpanekut, et sõjawäe seisukord wilets on, sõjawäe eelarwe aga üle jõuu kaswab. Ainus päästetee on nekrutite arwu wähendamine. Sel teel suudetakse sõjawäge tarwilisest üles pidada. (Kiiduawaldused.)

Gutshkow toetab oktobristide nimel riigikaitse kommisjoni otsust. Puudus ei oota mitte enam ohwitseride elukorteri läwel, waid on tuppa tunginud. Wananenud eesõigustest tuleb lahkuda, sõjawäel olgu ainult üks eesõigus, sõjawäelised teadmised ja waimuanded. (Kiiduawaldused keskel.) Rahwa raha raskel ohwrit tuues pöörame ohwitseride poole ja ütleme: Wenemaa loodab, et ohwitserid oma kohuseid täidawad. (Keskwad kiiduawaldused keskel ja paremal pool.)

Sõjaminister ei wõidle sõjawäes leiduwate puuduste wastu, kuid ta räägib selle wastu, nagu suudaks sõjaminister neid puudusid ju lähemal ajal kaotada. Paljud puudused põhjenewad wanade traditsionide pääl Kui teated selle üle, et mõned ülemad oma all teenijatega mitte kohaselt ümber ei käi, sõjaministri juurde ulatawad, siis ei jää süüdlased mitte karistamata.

Kropotow arwab, et mitte see sõjawäe waim tugew ei ole, mida raha eest saadakse (Kiiduawalduied pahemalt poolt.) Teenigu ohwitserid niisama ilma palgata, nagu soldatid. Raha tuleb rahwahariduse pääle määrata. Tööerakond hääletab eelnõuu wastu. (Kiiduawaldused pahemalt poolt.)

Kusnetsow teatab, et sotsialdemokratid seaduse eelnõuu wastu hääletawad, sest et Wene sõjawäe tegewus mitte sinna poole ei sihi, kuhu ta sihtima peaks.

Pärast waheaega juhatab parun Meyendorff.

Aruandja Hwostshinski wõtab waieluste ju kokku ja toetab riigikaitse kommis.

Hääletamisel wõetakse seaduse eelnõuu eelarwe kommisjoni parandustega wastu.

Diendatakse jookswaid asju.

Koosolek lõpeb kell 6,7 min.

Telegrammid.

Austria-Ungari ja Türgimaa.

Budapestis, 18. dets. — „Pester Lloyd" awaldab kirja, mis Türgimaa nõudmisele pühendatud on, nimelt et Austria ühe osa Türgi riigiwõlast oma kanda wõtaks. Leht ütleb, et Ungari kõige kindlamini selle ettepaneku wastu tahab seista, kõige sõbruse pääle Türgimaa wastu waatamata. Edasi ütleb leht, et Türgi riigitegelased Aehrenthali wastutulemise pääle, mis sandshaki tagasiandmises ja ettepanekus kapitulatsionisid kaotada ja tollimaksuid kõrgendada ilmsiks on tulnud, nähtawasti kui nõrkuse pääle waatawad ja arwawad, et Austria-Ungari Türgimaaga igal tingimisel kokku leppima peab. See on suur eksitus. Austria-Ungari wõib täiesti rahulikult ootama jääda, kuni Türgi ministrid kainеks lähewad. Päälegi on Türgimaa seisukord Bulgarias walitsewa põnewuse, Makedonia kindluseta seisukorra ja weel paljude teiste raskuste pärast sedawõrd kardetaw, et ta Austria-Ungari wastu kaua ei wõiks leppimata jääda.

Konstantinopolis, 16. dets. — „Shurai Ummet" kõneleb Wene diplomatia wõidust ja Wenemaa sõprusest türklaste wastu, kahtleb aga, kas Balkani ühendus, mida Iswolski soowitab, Türgimaale kasulik on. — „Tanin" juhib tähelpanemist selle pääle, et Iswolski Bulgaria iseseiswuse wäljakuulutamise wastu sõbralikum on kui Bosnia ühendamise wastu, kuna türklased need mõlemad ühtemoodi kuritegudeks loewad. Aga mõlemad noortürklaste ajalehed annawad Türgi diplomatiale nõuu, käti, mida Wenemaa pakub, wastu wõtta.

Konstantinopolis, 17. dets. — Saadikutekogu on kommisjonid ära walitud. Wälimiste asjade ministrile on Austria-Ungariga peetawate läbirääkimiste asjus arupärimine ette pandud. Selle harutamine on edasi lükatud. Homseks on rahwasaadikud sultani juurde lõunat sööma kutsutud.

Konstantinopolis, 18. dets. — Saadikutekogu wõttis arupärimise wälimise politika kohta wastu. Wastust andma selle pääle peab suurwesir. Parlament on kümneks päewaks pühi pidama läinud.

Belgradis, 18. dets. — Sõjaminister Stepanowitsh palus enese ametist lahti. Kuningas wõttis palwe wastu.

Madrases, 17. dets. — India rahwusline koosolek wõttis ühel häälel ettepaneku wastu, kus parandustega, mis walitsus ette wõtta tahab, rahulolemist awaldatakse ja hiljutisi korratusi laidetakse. Läbirääkimiste ajal awaldati India asjade riigisekretär Morely'le formiliselt tänu.

Moskwas, 17. dets. — Taga järele walimistel tulewad 5. jaoskonnas 19 wolinikku walida. Waliti 8. Nende seas on 4 mõõdukat edulast, 4 on oktobristide ja monarhistide blokki nimekirja järel walitud.

Saratowis, 17. dets. — Saratowi kuberm. aadeli-koosolek tegi otsuseks I. duuma liiget Koiljarewskit, keda Wiiburi üleskutses süüdlaseks mõisteti ja arst Tshepkajewit', kes talurahwa ühisuse liige olnud, mõisnikuseisusest wälja heita.

Peterburis, 18. dets. — Riiginõuukogu liige senator kindralleitnant Trepow on Kiiewi Podolia ja Wolõnia kindralkuberneriks nimetatud.

— „Russkoje Snamja" toimetaja Dubrowin on linnapäälikn poolt 500 rublaga trahwitud.

Riias, 18. dets. — Salk Läti sotsialdemokratisid — 15 meeste- ja 4 naesterahwast — on kinni wõetud. Leiti aruandeid, kirju ja tähtsaid dokumentisid. Koosolek peeti 12 wersta linnast ühes suwemajas metsas.

Kohalik elu.

Pidustused pühade ajal.

Meie seltsid on pühadeaegsete lõbustuste eest hoolt kandnud. Keskmisel pühal on kahes seltsis pidudõhtu. Hariduse seltsis kantakse kurbmäng „Mewsi ema" ja Käsitööliste Seltsis Suudermanni „Jaani tuli" ette. Nende näitemängude kohta peab tähendama, et mõlemad waatamise wäärilised on, kuid kahjuks määrati nad mõlemad ühe päewa pääle, nii et paljudele teine neist ikka nägemata peab jääma.

Lastewanematele.

Minewases numbris tõime teate, et linnawolikogu Wilhelmsoni kooli edasikestwuse jaoks abiraha mitte ei määranud ja et lapsed nüüd kooliaasta keskel uulitsale peawad jääma. See on tõeste kurb nähtus, mis ainult Baltimaal, pääasjalikult niisuguses kohas ilmsiks tuleb, kus omawalitsuse asjaajamine sakste käes on. Koolilaste wanemate kohus on aga selle eest hoolt kanda, et nende lapsed mitte nüüd kooliaasta keskel ilma koolita ei jääks. Kui muu abinõuu ei aita, siis tuleb õpekonnakuratori ees kaebtust tõsta, millel igatahes tagajärgesid saab olema.

Wargused.

Maakonnast tuleb sõnumeid, et wargad wiimasel ajal oma äri on hakanud ajama. Ühes kohas tahtnud wargad siga ära warastada. Siga olnud juba weristatud, kui peremees koerte kisa pääle wälja tutanud ja wargad eemale hirmutanud. Hommikul pidiwad pererahwas sia ära tapma, sest et wigastus nõnda suur oli.

Kohtust.

19. dets. s. a. oli 4. jaosk. rahukohtus

Austatud „Rahwalehe" lugejaid ja tema mõtte poolehoidjaid, kes 1909 a. pääle tellimisi senine weel sisse ei ole saatnud, neid palume seda wõimalikult pea teha, et uuel aastal lehesaatmisega wahet ei tuleks.

Austusega **„Rahwalehe" talitus.**

Wiljandi linnapää parun Engelhardti asi harutusel. Parunit süüdistati selles, et tema koer koolidõp. Anton Piir'ul uulitsa pääl palitust tüki wälja oli rebinud, harutamisel tähendas paruni tüdruk, et seekordne kiskumine, mitte esimene pole, seda olla ennemalt ka juhtunud, et paruni koer inimesi hammustas. Paruni adwokat Kapp pakkus kahjusaaja adwokadile — Baars'ile — palitu lappimiseks 5 r., mida wiimane ka wastu wõttis. Pääle selle mõistis rahukohtunik parun Engelhardt'i, kes mitte abinõusid oma kurjade koerte wastu, et need inimesi kiskuda ei saaks, pole tarwitanud, ühe rubla trahwi maksma, ehk maksuwõimetusel üheks päewaks aresti. -st.

„Wabaduse" näokattepidust. laupäewal 20. dets., wõeti õige wähesel arwul osa. Wähese osawõtmise üle ei wõi nurisedagi, sest et pidu eeskawa sedawõrt tühine oli. Naljalaulud, mis ette kanti, on wäga ärakulunud ja näitemäng „Kiisa järele kihhus" ei ole ka just wäga kuduwääriline pala, ehk teda küll õige rahuloldawalt etendati.

Põllumeeste Seltsi koosolek peeti eila ära. Koosolekut awas abiesimees hra Loorits ja teatas, et Dr. agr. Raamot mitte ilmunud ei ole ja sellepärast tema kõne pidamata peab jääma. Pääle protokolli kinnitamist wõeti neljas päewakorrapunkt — otsustamine Hariduse Seltsi kooliruumide ehitamise üle — harutuse alla.

Ühelt poolt soowiti, et küsimus kohe ära otsustataks ja tähendati, et minewakordsel koosolekul selles asjas põhjusmõttelikult jaataw seisukoht wõeti. Teiselt poolt (hra Waldt) seletati, et see suur asi on, mida nii kergeste ära otsustata ei wõi. Tarwis järgmise koosoleku hoolde jätta, et kõikidel wõimalik oleks asjaga tuttawaks saada. Hariduse Selts, wõib olla, ei suuda kuigi kaua edasi kesta ja nii on Põllumeeste Selts asjata kahju saanud. Saruase seletuse wastu astus hra Rekkand, kes tähendas, et edasilükkamine asjale sugugi ei ligunda waid tarwis on ära otsustada. Mis Hariduse Seltsi eluea pikkusesse puutub, siis tähendab kõneleja, et niisugused kartused põhjendamata on, wõib ju kõige tublim üleüldine ettewõte mahakistud saada, kui nõrkusid otsima hakatakse. Kes wõib tõendada, et Põllumeeste Selts igawese kestab? Ainult nõku hea ettewõtte sisse on tarwis. Sedasama seletab ka juhataja, tähendades, et seltside eluiga nii pikk on, nagu rahwa tarwidus seda nõuab. Kõikide seltside järele wõib tarwidus kaduda, kuid hariduse järele ei kao ta wist mitte. Niisuguse wäikese ettewõtte juures ei maksa kahelda, kuna warematt palju suurema ettewõttega toime saadi, wõlad suuremalt jaolt ära tasuti. W. P. S. on edasi läinud ja teiste seast wäljapaistnud. Nüüd on ta aga ühe punkti pääle seisma jäänud ja ei taha edasi nihkuda. Tarwis waiga wäält edasi minna.

Hääletamisel on 50 ehituse poolt. 2 wastu.

Ruumid otsustatakse puust ehitada, sest kiwist ehitust ei kanna wundament wälja.

Ehitusekomisjon pakub töö mõnele ehitusemeistrile wälja. Eestniekomisjon wõib alalise asjatundja tööjärelwaatajaks palgata. Endise 3-liikmelise komisjonile walitakse weel kaks liiget hrad Eigu ja Arm juurde.

Hra Kurrik teatab, et ka Laenu-Hoiu Ühisus omale üht tuba tahab saada, mida nii wõimalik sisseadi oleks, et ühel pool talituse tuba, teisel pool ootamise tuba on. Baars'i ettepanekul otsustatakse L.-H. Ühisuse eestseisusel Põllum. S. eestseisusele korteri asjus kindlat plaani, mis tulewakordsel koosolekul otsutamise alla wõetakse, nõuda.

Edasi tehtakse ehitusekomisjonile ülesandeks kõikide hoonete juure, kus parandusi tarwis läheb, paranduse ettewõtta, nagu saali lage lubjata ja maja katust parandata lasta.

Mõnelt poolt kaebatakse, et näitelawal palju asju ära lõhutakse. Selles asjas arwati soowitawaks, üht asjatundjat walida, kes näitelawa korrashoidmise oma pääle wõtab, näitelawa pidude jaoks korda seab ja pidude ajal alati platsis on. Selle töö eest peab aga selts wõi ettewõtja, kes näitelawat tarwitab, korrapidajale teatawat tasu maksma. Küsimust otsustatakse eestseisuse hoolele jätta.

Hra Loorits annab Pärnu põllutöö kongressi läbirääkimiste ja otsuste üle teateid. Lõpuks küsib aruandja, kas selts sellega rahul on, et tema instruktori ülespidamise pääle 75 rubla lubas. Koosolek teeb jaatawa otsuse.

1909. a. septembri kuu alguses pandawe näitus toime. Põllutöö päävalitsusest otsustatakse 200 rbl. raha paluda. Selts omalt poolt määrab näituse jaoks 1000 rbl. Et liikmetest paljud juba ära on läinud jääb näitusetoimekonna liikmete walimine järgmise pääkoosoleku pääle.

Järgmine koosolek peetakse 18. januaril 1909. a. ära.

Wiljandimaalt.

-n. **Wastemõisast.** Siinpool on praegu suuremal jaol taludel linapuhastamine lõpule jõudmas, kuna ta mõnel talul juba ammugi möödas on. Linu on peaaegu kõigil taludel pool wähem kui möödalainud aastatel. Ja kui linade hinnad mitte märkia ei tõuse, siis jätawad mitmed talud tulewal aastal linad tegemata. Tänawusel linal on kaunis ilus kiud. Paljud inimesed hakkawad nähtawasti lina hooliamini puhastama, mis muidugi linahinna tõusmist tähtsalt edendab, kui see enam üleüldiselt mooduks saab. Praegu on linade hinnad koguni odawapoolsed, kuna lina töö aga ühtesoodu kallimaks läheb. — Puude hinnad on tänawu jällegi kauniste tõusnud. Puude hindade tõusmine mõjub muidugi suurema jao rahwa pääle kahjulikult, kes neid kalli hinna eest ostma peawad. Küll peaksiwad nüüd kõik maaomanikud metsa külwamise, kaswatamise ja hoidmise eest suuremat hoolt kandma hakkama.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja **A. Tõllasepp**
Tegew toimetaja **H. Ramsing**

Tänasel numbril on „Mult" „Rahwalehe kirjandus ja teadus", siia „Walge wärisori" ja eralisa kaasas.

Wiljandi linnas Liiwa uulitsas olew **maja** saab ühes krundi ja aiaplatsiga omaniku surma pärast 23. jaanuaril 1909. Wiljandi rahukohtukogus oksjoni teel

ära müüdud.

Kinnitatud wõlga on umbes 470 rbl. Pakkumine algab 300 rublast pääle.

„Rahwalehe" suur **Taskukalender** 1909. a. on ilmunud. Need „Rahwalehe" tellijad, kes tellimise raha **ise** talitusele ära annawad saawad Taskukalendri kohe kätte.

Wiljandi Eesti Hariduse Selts.
Teisel jõulupühal.
27. detsembril s. a.
W. E. Põll. S. saalis
Fr. Stavenhageni wiisewaatusline näitemäng:
„Mewsi ema"
Hakatus kell 1/2 9 õhtul.
— — Lähemat müürilehtedelt.

Kolmandamal jõulu pühal 27. dets. s. a. on
Wastemõisas, seltsimajas
PIDU.
Eeskawa: Awamine, meestekoori laulmine, minist. kooliõpetaja hra Pukk'i kõne, näitemäng „Rätsepp Õhk" ja tants.
Hakatus kell 6 õhtul.
S.-Jaani Karsk. Selts.

22. kuni 29. detsembrini 1908. a.
Rahwuswaheline Photoplasticon
Wiljandis, suure turu ääres № 2, teise korra peal, Ormissoni majas.
Reis läbi toreda Sardinia ja Sitsilia.
Maks ühe reisi eest ühes margim. 20 k., **koolilapsed, lapsed ja soldatid — 10 kop.**
Awatud hom. kella 10 kuni õhtu kella 11.
Iga nädal uus reis.

Jõulukuuse-ehtid
Lühtrid,
Küünlaid,
Ingli juukseid,
Klaas-kuulisid,
Klaas-helmi jne.
suurel hulgal saanud ja soowitab
odawalt
A. Tõllasepp,
Wiljandis.

Jõuluks!
soowitame suures wäljawalikus:
Kõiksugu paremaid waimuliku ja ilmaliku sisuga eestikeelseid
raamatuid,
liht- ja ilukõites. Suuri piiblisi wäljamaa ilukõites. **Laulraamatuid**, ühes nime sisetrükkimisega. Laste pildiraamatuid, jõulujutukesi ja muid sündsaid laste lugemise raamatuid jne.
Uitoredaid päewapildi- ja postkaartide
albumisid,
riide-, plüüchi- ja nahkkaantega. Marmorist ja metallist **kirjutuslaua ehteid**. Kõige paremast nahast
kirjataskusid.
Raha- ja paberossi-**portmonesid**. Wäljamaa wabriku taskunugasid ja palju muid sündsaid kingituse asju.
Suur wäljawalik wäljamaa wabrikutest
muusika riistasid,
nagu: **wiiulid, gitarred, mandolined, balalaikad, harmonikud** (piikade lõõtsadega. Wiiulipoognaid ja kõigi ülewalnimetatud mänguriistade
keelesid,
kui ka nende üksikuid jagusid on saada.
Auupaklikult
A. Tõllasepp'a
raamatukauplus, Wiljandis, Lossi uul.

Wask
kohwikannusid
ja häid
kohwiweskid
müüb odawaste
J. Mill.

Tuuleweski
Wiljandi wallas Kuudekülas odawa hinnaga ja heade tingimistega müüa.
Kauba teeb omanik J. Meier.

Elan nüüd
Tartu uulitsas parkmeister Johnsi majas nr. 13. Teen tisleri tööd nii kui stemplid waise, puu ja terase pääle ja surnuristide plaatisid ning wõrwormisid. **H. Metsamärt.**

Oodatud omamaa lambawillast
wiltsaapaid. Ui- head **parksepa sääred.**
1860. Peterburi **1860.**
gummi-galossid.
ja kõiksugu **nahalaupasid** kätte saanud ning soowitab
imestamise-wäärt odawalt
Martin Tusti,
Wiljandis,

Suitsetage
--- alati ---
paberossisid
„ПОДАРОКЪ"
20 tükki 6 kop.
-- Wabrik --
OTTOMANN
- Peterburis -
Müüakse igal
--- pool ---

Eesti rahwus-edumeelne politika, majanduse ja kirjanduse ajaleht
„Rahwaleht"
ilmub uuel alusel, esialgselt kaks korda nädalas,
igal esmaspäewal ja neljapäewal,
Tartus wäljaantawate „Postimehe" ja „Eluga"
ühenduses, suurendatud kaustas
(**iga numbriga ilmub suur, piltidega kaunistatud lisaleht**).
Pääle selle saawad 1909. a. tellijad illustatud **Seinakalendri** ja waharinde kõites **suure Tasku-kalendri**, ühes taskuraamatu osaga, hinnata kaasa.
Siin tubliduse ja teadete wäreksuse eest saab iseäralist hoolt kantud, niisama ka **Kohalik elu** igakülgse walgustamise alla wõetud.
Pääle Tartus ilmuwate „Postimehe" ja „Elu" toimetuse liikmete on Wiljandis alaliselt tegewad: **A. Loorits ja H. Ramsing**; wäljaandjaks ja wastutajaks on **A. Tõllasepp**.
Tellimine 1909. aasta pääle on awatud.
Uued tellijad, kes tellimise kohe sisse saadawad, saawad 1908. a. detsembrikuu lehed hinnata.
Tellimisehind:
aastas postiga 3 rbl. 50 kop., postita 2 rbl. 80 kop.
pooles „ „ 1 „ 80 „ „ 1 „ 45 „
Tellimise adress: гор. Феллинъ. Лифл. губ., **„Rahwalehe" toimetus.**
!!! Nõudke proowinumbrid !!!

J. Thomson'i
wärwimise, wanutamise, schärimise, pressimise ja dekateerimise
töökoda
Suure-Jaani alewis, asutatud 1898. aastal.
Kõiksugu wärwimisesse puutuwad tööd saawad masinate abil kõige uuema aja nõuete järele **ainult kindlate wärwidega**, hästi ja ruttu tehtud. Hiljuti saiwad uued masinad käima pandud, nendest on **schärimise masin** nimetada, mis wäga toredaste töötab. Kõik masinad töötawad auru- ja wee-jõul.
Tellimiste wastuwõtmise kohad on:
Kerus, G. Lindemanni juures.
Lelles, A. Wirkuse ja M. Jaanuse juures.
Wõhmas, P. Thomsoni juures.

Wärskid, kolme rõngaga
Soome reatud räimi,
Wärskid raswa ja Schoti
xx heeringaid xx
soowitab **J. Mill.**
Kaupmeestele hääd protsenid.
Palun adressi tähele panna

Ostan kõiksugused loomade nahku, nagu rebase, tõhu, orawa, jänese jne., kui ka lamba- ja waisika nahku, ja maksan **kõigekõrgemat hinda**. Säälsamas on kõigesuurem wäljawalik
talwekübaraid.
Auupaklikult mütsimeister **R. Hoff,**
Wiljandis, Wäikse turu ääres.
Palun adressi tähele panna!

Wiljandi E. Hariduse Seltsi eelgümnaasiumisse
wõetakse tütarlapsi tulewaks poolekaastaks wastu.
Wastuwõtmise eksam: 10. jaanuaril kell 10 e. l.
Eestseisus.

Paljunõutud
suwepalitud, mantled ja jakettid
on nüüd igas suuruses ja pikkuses kohale jõudnud.

Kahju eest hoiatame!
12 päewa jääb teil kuni 1. januarini, kus teil wõimalik on odawate hindadega
igasugu naisterahwaste walmisriideid
nii kui: naisterahwaste kasukaid, jakk kasukaid, waterinud palituid, riidejakisid jne. muretseda.
Meesterahwaste walmisriiete ladu:
kasukad, talwepalitud, karakulkraega ja ilma, talwe ülikondasid ja kaleswit pidukuubesid wõib meie juurest odawaste osta.
J. Levy, Riiast.
Abikauplus Wiljandis, Lossi uul. Hennok
(enne Puls'i) majas, teise korra peal, Treyblatti korteris.

Määratu suur saadetus ülitoredaid
Jõulu- ja Uueaasta-postkaartisid
on wäljamaalt siia jõudnud ja soowitame neid üksikult ja hulga wiisi iseäralise odawa hinnaga.
A. Tõllasepp'a raamatukauplus.

A. Tõllasepp'a trükk, Wiljandis.

...oneid.

...akš ühe söepõletaja ...
oma ema seltsis töötas. Wanamoor oli kurt, kuid seda lahkem oli plika ise. Kui metsajakš temalt küsis, kas ta metsa marju otsima ei taha minna, wastas see häbelikult: „Juba ma läheksingi, aga marjakorjamine on ju keelatud!"

Metsajakš näpistas tüdruku põske ja sõnas: „Keelatud wili maitseb magus. Tule ma näitan, kus kõige ilusamad maasikad kaswawad . . ."

Järgmisel päewal sidus metsajakš oma siidi nöörisse uue sõlme sisse. —

Uuem ajajärk tõi metsajaksile uued mured kaela. Nende murede ja wihastamise süüks ajas tema nüüd ja seda, et jookswatõbe ikka rohkem tema kontides wõimust wõttis.

Lõbu-reisijad!

Need ei olnud mitte hirwed ega ka mitte salakütid ja sellepärast oliwad nad metsajaksile täieste põlgtusewäärt isikud. Igale poole tungisid nad, ei jätnud ühelgi kaljutipul ega lõhestikus käimata ja sealjuures lärmiseti, hõisati ja lauldi wahetpidamata. Kas ei peleta niisugused lärmitsejad kõik loomad pakku. Ühel ilusal päewal oli metsajakš ühe lõbureisija Kampeli herra metsast kinni wõtnud, sest et see metsas huigata oli julgenud.

„Kui niisugune saatan juba kord metsa mööda ümber hulgub, siis peaks ta wähemalt oma lõuad kinni pidama," wandus metsajakš.

„Armas metsaherra!" hüüdis lõbureisija, „kui Jumala maailm nõnda ilus on! Ja inimese süda rõemust üle keeb, kuidas wõib ta siis wait olla!" Ja uueste hõiskas wõeras, nõnda, et mets wastu kajas. Metsajaksi wiha oli suur. Metsast wälja tõi ta lõbumeelelise rändaja kuna ta ise wahetpidamata wandus ja sajatas. Alles Liiwojõe ääres wõis lõbureisija oma teed minna.

Waewalt oli see pahandus metsajaksi meelest ununenud, kui teine weel suurem teda tabas.

Ta juhtus teel Wegeriga kokku, kes palja jalu oma teed käis. „Ma ei taha teie hirwesid pakku peletada," tähendas Wegerer metsajaksile, kui see temaga rääkima hakkas.

„Metsajakš aga pandis Wegererile järgmise küsimuse ette: „Misugune trahw ootab nisugust meest, kes metsamööda ümber jookseb ja hullupööra huigub?

„Kõige pealt", wastas Wegerer, „wõib niisugune mees oma heale ära karjuda. Peale selle wõib Jumal teda nõnda nuhelda, et ta oma kuulmise ja nägemise kaotab ja kõige wiimaks sureb!"

„Hea küll," wastas metsajakš, „et sa sie juurest pimedast nägijaks oled saanud, siis ütle, mis sellel talupojal seal, — ta näitas Kiwistiku poole — looja poolt ette määratud on?"

„Ah, Kiwinäkil? See sureb näljasurma, kui ta mitte mõistlikumaks ei saa ja ennast hirwetapmise eest enam kinni panna ei lase. See on juba temale ette määratud. Ka Tõrwa-Jukule on midagi ettemääratud. Nimelt astub see oma kahekskümnendamas eluaastas noore neitsikesega abielusse, sest et tema lapsi igatseb."

Metsajakš hakkas naerma. „Waata kas seda tunned," hüüdis ta oma määrdinud siidinööri põuest wälja tõmmates.

„Ei mina tea niisugustest asjadest midagi", wastas Wegerer tõsiselt.

„Noh, räägime siis millegist muust. Ütle mulle Wegerer, mis ootab meie armulist herrat, tulewikus?"

„Armulist herrat!" hüüdis Wegerer, „see on Kampeli herrat! Ma aiman juba seda!"

„Noh."

„Kui see asi ennast ei pööra, siis saame Kampeli herra juures warsti midagi iseäralist näha!"

„Ega siis midagi halba karta ei ole?"

„Ma ei tea, aga kui asi teisiti ei . . ."

„Ära warja minu eest midagi!"

„Ma arwan tema saab warsti paroniks!"

Metsajakš hakkas kõwaste naerma. Iseeneses aga arwas ta, et sellest temale küll

...nd?" kü-
...nööri põue

...nis Wegerer weni-

...e, Wegerer!"

„... seda."

„Tubli jootraha saad."

„Minugi pärast siis, ma arwan, et metsajakš omakohase palga aunsaste wäljamaksetud saab."

„Seda ma loodan, aga nüüd ütle, misugune õnn mind weel tulewikus ootab?"

„Minu arwamise järele," rääkis Wegerer mokki moigutades, „aga teie ei tohi pahaks panna, sest ükski inimene ei tea, mis temale ettemääratud on. Minu arwamise järele poob ennast metsajakš oma siidinööriga üles!"

„Ptui, kurat, ja selle eest tahad sa weel jootraha saada?"

„Kuluks küll ära," wastas Wegerer alandlikult.

„Katsu, et sa minema saad," kurjustas metsajakš.

Wegerer läks pead raputades minema.

„Ma arwan," urises ta iseeneses, „nüüd on metsajakš wihane pealegi ja mina jään narsirahast ilma."

XIV.

Sügisene tuul puhus wingudes üle Mäeküla. Täna oli pühapäew. Jakob istus oma kambris ja luges harjunud wiisil piibelt. Lehekäänamisega ei saanud Jakob oma tööst kangeks jäänud sõrmedega kuidagi toime. Seal tungis tuul läbi akna sisse ja käänas omawoliliselt lehekülje. Kui Jakob jälle raamatusse waatas, seisis peatükk ärakadunud pojast ta silmade ees. — Mis puutub ärakadunud poeg Jakobisse. Ta lõi peatüki kannatajast Hiobist lahti, kuid warsti otsis ta edasi ja hakkas Jeremiase nutulaulu lugema. Seal tegi tollakas Katike ukse lahti ja rääkis naeru kõhistades, et keegi kerjaja wäljas olla.

Jakob käskis temale leiba anda.

„Leiba ta juba sai," wastas Katike, „kuid ta istub ikka weel läwepakul."

Jälle hakkas Jakob edasi lugema.

„Kadunud on nurmedelt hõiskamised, waikinud wainudel rõemuhüüded. Hommikul tulwad sa wilja põllule, kuid päewal, kui sa wilja lõigata tahad, on see sõnnikuks saanud."

Ta tõusis laua äärest üles, et wälja lauda juurde minna. Lugemine oli tema meele weel turwemaks teinud.

Seal nägi ta oma maja läwel kerjust istumas. Wäsinult oli mehe pea seina najale langenud. Jakob astus lugemale, et kerjust waadata. Korraga pööras see oma näo Jakobi poole ja wiimane astus mõne sammu tagasi.

„See ei ole wõimalik! See ei wõi olla! Ainult sarnaius"

„Kas ma mitte ei eksi," rääkis Jakob. „Rahamäe Franz!"

„Jah, mina see olen. Tulin hobuseid ostma!" wastas kerjus ja laskis oma pea weel rohkem longu.

„Tule tuppa, siin wäljas puhub sügisene tuul külmalt!"

„Kas ei wõiks ma siia ööd jääda?"

„Noh, küll leiame ruumi, Franz, tule aga sisse!" Waene mees, peab kerjama ja ei taha seda wälja paista lasta! Mõtles ta ust lahti tehes.

Seda ei olnud Jakob oodanud. Temas ärkas kaastundmus. Ta ei tahtnud Franzule mitte ette heita, et ta ükskord oma kõrkuses tema wastu patustanud oli.

„Rõemustan wäga, wana naaber, et ma sind oma katuse all wastu wõin wõtta, rääkis Jakob.

„Ole siin kui kodus. Ma toon sulle kehakinnitust. Ja pulitu aja seljast ära. Hea et sa niisuguse ilmaga wana palituga siia mägestikku tulid wõi hobusid osta mõtled..."

„Ei osta ühtigi," wastas Rahamäe Franz kogeledes „Hobuse d! Ega ma loll ei ole! Oma Rahamäe koha ostaksin tagasi, kui mul weel raha oleks. Nagu ma kuulsin, tahta Kampeli herra kõigist siin Mäekülast lahti saada. Olla teine kuigil suure s...ma kaotanud! Sina Jakob, olid kõige targem, sa nägid kaugele ette!"

Ahnelt hakkas ta sööma.

„Ma ei mõista, kuidas ometi kõigist sellest aru suutsid saada," jätkas ta oma kõnet. „Tihti olen ma sinu peale mõtlenud. Ka teiste käsi käib halwaste." Nüüd hakkas Franz pikalt ja laialt teistest endistest Mäeküla peremeestest jutustama. Ühedel oli tema jutustuse järele kohad pankrotti jäämas, teised hulkuda ammu peawarjuta ümber. Siis hakkas ta Jakobi majapidamist kiitma, kuna seal juures wahetpidamata kordas. „Et sina küll niikaugele ette näha wõisid!"

Jakob ei imestanud mitte wähe selle üle, et endisest sõnaahtrast Rahamäe Franzust nüüd niisugune jutupuhuja oli saanud.

Pealt näha oli Franz nüüd palju lahkem ja lõbusam, nagu inimene kunagi, kellel midagi enam kaotada ei ole.

Wähese waikimise järele hüüdis Franz: „Kumal oled sa siisgi, Jakob!"

„Wõi nõnda!" wastas Jakob.

„Sa tuled laua juurest ahjuni ja ei tea millegistgi. Ilmas peab inimene rändama ja seda tundma õppima! — Sina aga elad ja sured ühe koha peal ja arwad sealjuures suure wägitüki korda saatnud olewat. Olet sa neljahobuse tõllas sõitnud? Oled sa wahuweini joonud? Oled sa kerjanud? Midagi ei ole sa läbi elanud. Loll peaksin olema! Igal õunal on kaks külge, kallis Kiwinäkk! Ühest küljest on ta punane teisest — kollane. Sina oled terwe elu oma katuse all mööda saatnud ja nüüd waatad sa kihwtise pilguga ilma! Naaber, kui mul midagi enam olemas ei ole, siisgi wõin ma paremini magada kui sina."

„Sul wõib õigus olla," wastas Jakob ja mõtles iseenesese. Kõrk on see mees ikka weel. Kord oli ta oma rikkuse üle uhke, nüüd kelgib ta oma waesusega.

Toanurgas istus tollakas Katike ja kõhistas naeru. See aga mõjus Rahamäe Franzu peale halwaste ja ta hüüdis tüdrukule: „Rumal plika, mis sa hirwitad!" Wiimane aga pahwatas nüüd weel hullemini naerma.

Rahustades waatas Jakob mõlemate lärmitsejate peale.

Peale õhtusööki küsis Jakob Franzult, kuhu ta siis homme minna mõtleb:

Imestades waatas Franz peremehe otsa ja wastas wiimaks laisalt: „Kuhu ma ikka lähen, jään kodu!"

Nüüd märkas Jakob, et Franz Kiwistiku oma meelt elukohaks walinud oli.

„Oleks ju hea, kui mina sulle oma majas elaaset pakkuda wõiksin," rääkis Jakob, „kuid ma kardan, et Mäekülas sul warsti igaw hakkab."

Franz aga wahtis ükskõikselt põrmandale ja urises: „Mäeküla! Kui hästi ma ükskord siin elasin! Aga siiski tahan ma torrats siia jääda. Kuule, peremees, kas seal Kant seli talus praegu keegi weel elutseb?"

„Juba wiisteistkümmend aastat on need hooned juba mahakistud."

„Aga Metsaperes?"

„Seal kaswawad ainult nõgesed, kus talu hooned seisawad."

„Noh, kas nüüd ei ole ime," hädaldas Franz, „kuhu ma siis weel kerjama lähen, kui neid talusid enam olemas ei ole. Wõi nii wiletsaks on Mäeküla jäänud!"

Jakobil tuli mõte endisele Rahamäe peremehele kibedalt wastata, kuid jättis seda tegemata, sest ta arwas, et Franzu mõistus enam selge ei ole. Ta awaldas soowi, et Franz nüüd puhkama heidaks.

Kui Franz ennast riidest lahti wõtma hakkas, et õigede peale magama heita, kukkus tema põuest kiri põrandale.

„Ah, selle olin juba ära unustanud, siin on üks kiri, mida ma alt lagedalt ühes tõin, ära pidin selle juba unustama... Jakob Kiwinäkile," wiimaste sõnade juures hakkas ta kirja pealkirja lugema. „See tuleb wist õige kaugelt, sest margid on mulle päris wõerad. Säh, siin ta on."

„Kust sina siis selle kirja oma kätte said?" küsis Jakob, kui ta kirja oma kätte wõttis.

„Kui mind ei oleks olnud, siis oleks sa wist kaua selle kirja peale ootama pidanud. Teie posti olud on koguni wiletsaks jäänud. Külakubjas jooksis mul Liiwalagedalt wälja tulles järele ja päris, kuhu ma minna. Eks ma lähe oma kodu, wastasin mina. Mäekülasse lähen! Ta hakkas siis mulle peale käima, et ma selle kirja ühes wõtaksin. Anna

siia! ütlesin ma ja wõtsin kirja wa...
aga mul täna kõwa aje!"

Nende sõnade järele heitis Franz õl... peale pikali.

„Warsti olen ma kuningas," urises ta weel läbi une, siis aga kostis läbi tua tema wali norskamine.

XV.

Kui kõik maja une hõlma uinus ja pime öö oma tiiwad üle Mäeküla laotas, süütas Jakob küünla põlema, et Franzu käest saadud kirja lugema hakata. Kahtlase pilguga waatas ta kirja igast küljest. Tal ei olnud aimugi, kelle käest see olla wõis. Kirja lahti tehes waatas ta selle allkirja, siis pühkis ta käega üle silmade, nagu ei usuks ta neid, puhastas küünalt, wiimaks haaras mõlemate kätega peast kinni. See kiri tuli temale nõnda imelik ette! Tahab keegi teda narrida? Käekiri on temale koguni wõeras, kuid tema oma nime seisis kirja all. Uhtegi teist Jakob Kriwinakki tema ei tunnud, — Uuest Mäekülast, Oregonist. Kus niisugune koht on? „Minu armas isa," nõnda algas kiri. Seal wilksatas üks mõte Jakobi peast läbi. „Maria!" karjatas ta kõwaste, kuid asjata kutsus ta oma abikaasat, ainult Rahamäe Franz lugutas ennast õlgedel, urises paar arusaamata sõna ja norskas edasi . . .

Kiri oli kindla käega kirjutatud ja tema sisu oli järgmine:

Minu armas isa!

Sa saad ennast wistigi minu kirja üle imestama. Nagu ma kuulen, olete teie mind surnute hulka arwanud ja palun tuhat korda andeks, et ma teile senini mingit teadet enese kohta saatnud ei ole. Senni kui minu käsi halwaste käis, arwasin ma, et see parem on, kui teie mind surnuks arwate. Mul oli häbi ja häda. Ma olen palju sellepärast kannatama pidanud, et ma oma heade wanemate juurest ära jooksin.

Ma tahan nüüd kõik lühidalt ära jutustada, kuidas minu käsi wahepeal käinud on.

Üle kõigekõrgema mäeliwu tõusin ma, kui ma kodust põgenesin. Ühes rändajate töölistega läksin ma kuni Triestini. Sealt ühe laewa peale, mis mind Ida Indiasse wiis. Oh, isa, kui lai ja suur maailm on! Esiotsa oli mul tange igatsus kaugele kaugele sõita, siis aga hakkasin ma aimama, et tuga kaugele tormanud olen. Madruseena teenisin ma seitse ja pool aastat. Kannatada teadsin ma palju. Käinud olen igas ilmas, sõitnud igal merel. Kord olen laewahukku kannatanud, siis peasesin ainult mina ja teisi madrusit eluga maale. [illegible] oleks ma [illegible] nud, kui mitte [illegible] parajal ajal [illegible] oleks saanud. Kapteinnas, Aafrikas, juhtusin ma ühe Mäeküla mehega kokku, see oli üks Kraawiaugu peremehe poeg. Tema jutustas mulle, et ema juba surnud ja Friedel juba soldatiks wiidud, mind aga surnute hulka loetakse. Paraku kuulsin ka weel seda, et Friedel sõjas surma saanud ja Anni mehele läinud. Waewalt maletan ma neid mõtteid! — Nüüd oled sa, isa, päris üksinda Mäekülas. Nüüd juba mõtlesin ma sulle kirjutada, aga iga kord olen ma selles takistatud saanud. Ma reisisin Aafrikast Ameerikasse, kus ma Kaliforniaš kahe wenelase seltsis oma arwel kulda kaewama hakkasime. Paari aasta järele oli mul juba nõnda palju kulda, et ma selle eest terwe Mäeküla omaks osta oleks wõinud. Seda aga paistis mul ikka weel wähe olewat. Kulla palawik wõttis minust wõimust. Kulda, ainult kulda ihkasin ma ja muud mul enam meeles ei seisnudgi. Kulla igatsusest jäin ma tõbiseks, kõik tundmused sawad nüriks. Õnneks ei kestnud see sant kaua, sest ühe uue, tulutu kaewanduse awamisega kaotasin ma kõik oma waranduse. Weel rohkemgi, sest minu wõlausaldajad ähwardasiwad mind surnuks lüüa. Ma põgenesin järgmisel ja paljajalu, nagu omal ajal Mäekülast, tundmata mägestikku. Seal sattusin ma kahe Saksa perekonnaga kokku, keda ettewõtjad kodust wälja meelitanud oliwad ja kes ilma minu abita siia kõrbesse näljasurma lõppenud oleks. Ma wedasin neid enesega ühes ja paari päewa järele jõudsime ühte asulasse

ku.
algu
nad wäh.
lastega oma.
waewa ja rasti.
tuli, seda ei suuda .
Nagu inimeseid peale ..

Jõulu kingituseks

Soowitan omast rikkalikust wäljawalikust,

●●●●●●●● enne jõulu iseäranis odawate hindadega ●●●●●●●●

Ülikonna, palito ja kasuka riideid.
Musta ja wärwilisi kleidiriideid.
Willaseid bluse riideid tored. mustrites.
Naisterahwa wärwilist kaleoit.
Flaneleti, parchi, kretongi.
Suwe bluse riideid

Willaseid weikeid ja suuri rätikuid.
Sidi rätikuid ja schallisi.
Põranda weikeid ja suuri blüsch teppichid.
Blüsch laudlinasi.
Wakstuch laudlinast kõige uuem. mustr.
Ja igasugust muud riidekaupa.

Nikkel ja wask theemasinaid.

Peale selle **kolonial kaupa:** Suhkurt, jahu, kohwi, theed, manna, riisi, rosinaid, linnasid, sommekka j. m.

Wen. Schmidti jahu- ja wen. Nobeli petroleumi-ladu.

Kaupmeestele alandatud hinnad. **A. W. Werncke,** Wiljandis.

IV-й годъ [illegible]

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
на [illegible]

XI-й годъ

Художеств.-Литературный и научный
ЖУРНАЛЪ
ПРОБУЖДЕНІЕ,

издаваемый по образцу дорогихъ заграничныхъ изданій

съ роскошными многокрасочными картинами

[illegible]

Подписавшіеся на [illegible]

24 роскошно-иллюстрированныхъ [illegible]

12 роскошныхъ многокрасочныхъ картинъ [illegible]

12 [illegible] наклеенныхъ на паспарту. [illegible]

24 картины отпечатанныя автотипіей.

12 портретовъ [illegible]

12 выпусковъ „Юмористическіе разсказы."

12 выпусковъ „Веселый театръ" [illegible]

4 выпуска [illegible] Ганса Макарта [illegible] Ганса Макарта [illegible]

15 изящныхъ томиковъ избранныхъ сочиненій знаменитыхъ русскихъ писателей въ художественномъ изданіи съ портретами авторовъ:

1. Аксаковъ С. Т. Избранныя соч.
2. Андреевъ Леонидъ. Сочиненія.
3. Бѣлинскій В. Г. Избранныя соч.
4. Баратынскій Е. А. Избран. стих.
5. Гоголь Н. В. Избран. сочиненія.
6. Григоровичъ Д. В. Избр. сочиненія.
7. Жуковскій В. А. Избр. стихотв.
8. Загоскинъ М. Н. Историческіе разсказы.
9. Кольцовъ А. В. Собраніе стихот.
10. Котляревскій И. П. и Основьяненко-Квитко. Малороссійскіе разсказы.
11. Лермонтовъ М. Ю. Стихотворенія и разсказы.
12. Пушкинъ А. С. Избранныя стих.
13. Толстой А. Н. Избран. сочиненія.
14. Радищевъ А. Н. Избран. сочин.
15. Рылѣевъ К. Ф. Избран. сочинен.

Роскошный художественный альбомъ для фотографическихъ портретовъ [illegible]

[illegible]

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: На годъ безъ доставки 6 руб.; съ доставкой и пересылкой во всѣ города 7 руб.; на полгода 4 руб.; на 3 мѣсяца 2 руб.; за границу 10 рбл. На сроки менѣе 3-хъ мѣсяцевъ подписка не принимается.

Адресъ редакціи: Спб., Троицкая, 6. Редакція журнала „ПРОБУЖДЕНІЕ".
Издательница О. Н. АЛЕКСАНДРОВА. Редакторъ Н. В. КОРЕЦКІЙ

A. Tõllasepp'a trükk Wiljandis.